

V. ÉVFOLYAM
3. SZÁM
ROMA LAP
1997. MÁRCIUS
ÁRA: 40 Ft

ÁRTATLANUL
BÖRTÖNBEN

CIGÁNYOK A
KÓRHÁZBAN

LÁTOGATÁS
TATABÁNYÁN

PÁLYÁZATOK
VÁSÁRNAPTÁR

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

Cigánynak lenni jó?

A cigányok (úgy általában mind-egyik!) kifejezetten előnyöket élveznek akkor, amikor „egyre nagyobb cselekvési körrel rendelkező” önkormányzatokat választhatnak – írja **Szuromi Rita** „Mikor kreol, mikor cigány?” című glosszájában.

Most ne vitatkozzunk azon, mennyire is nő eme szervezetek cselekvési köre, van-e nekik egyáltalán. Inkább csak arra utalnék: más honi kisebbségek is rendelkeznek önkormányzatokkal, s az állam azokat is támogatja. A rendőrségi hírekben mégsem használatos olyan fordulat, hogy az elkövető (gyanúsított) szlovák (sőt: tót!) kisebbséghez tartozó, vagy mondjuk román, esetleg sváb.

Bizony, furcsa gondolatok és emlékek támadnak az emberben a cigányozás hallatán! Mindenesetre számomra elfogadhatatlan cikkírói logika, hogy ha létezik pozitív diszkrimináció, léteznie kell negatív megkülönböztetésnek is.

Ami Szuromi Ritának azt a megjegyzését illeti, hogy „cigánynak lenni jó”, ennek kapcsán arra hívnám fel a figyelmet: a kérdéses, zaklatott sor-

sú népcsoport tagjainak többsége sok évvel előbb hal meg örökletes betegségei, mostoha életkörülményei, nélkülözései miatt. Az a végkövetkeztetés pedig, hogy a cigányságnak a cigány mivolta „pénzt hoz a konyhára”, eszembe juttatja az egész hazai kapitalizálódási folyamatot. Mennyiben részesültek ők az ilyen-olyan címeken (privatizáció, kárpótlás, tagi részesedés, sikerdíjak stb.) szétosztogatott (vagy elherdált) állami vagyongból?

Az egész cikkről összegzésként az a véleményem, hogy az abban megjelenített közhelyek csak a cigányság lejáratására alkalmasak, amely ellen tiltakozom.

Egyébként pedig úgy gondolom, nem az a lényeg, miként nevezzük őket, hanem hogy miként viszonyulunk hozzájuk.

Dr. Magyar Elemér
a Nemzeti Etnika Kisebbségi
Jogvédő Iroda egri vezetője

Tisztelt dr. Magyar Elemér!

Teljességgel elfogadom az Ön bíráló nyilatkozatát, hiszen Önnek, mint a Nemzeti Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda egri vezetőjének, úgymond kötelessége is volt ezt megtenni. Észrevételéhez csupán két megjegyzést szeretnék hozzáfűzni. A cikk arról szól, hogy akinek jólesik a pozitív megkülönböztetés (lásd állami támogatás), az vállalja a negatívát is.

Önnek is nagyon jól kell tudni: ha a nyilvános dicséret jólesik, utána kutyakötelesség vállalni ugyanezt fordítva is. Nos, ez vonatkozik védenecire is: ha kell a támogatás, vállalják a megkülönböztetést is, hiszen pont ennek alapján kapnak pozitív „diszkriminációt” is. A hozzájuk való viszonyulásról pedig csak annyit: mindenkét a maga érdemei szerint, legyen az cigány vagy magyar. Így dukál...

Tisztelettel:

Szuromi Rita
Heves Megyei Hírlap

Címlapon: Hargitai Lajos felvétele

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP
Megjelenik havonta
a „Magyarországi
Nemzeti és Etnikai
Kisebbségeikért”
Közalapítvány
támogatásával

Kiadja: az „Oktatási és
Továbbképzési Központ”
Alapítvány

5000 Szolnok,
Szapáry út 19.

Tel./fax: (56) 420-110, tel.: (60) 387-293

Főszerkesztő: **Paksi Éva**
Tervezőszerkesztő: **Pozsa József**
Fotóriporter: **Hargitai Lajos**
Munkatársak: **Botosné Kótvé Lilla,**
Bubáné Csapó Ilona, Pálfi Elvira

Felelős kiadó: **Farkas Flórián**
Nyomdai munkák:
REPRÓ STÚDIÓ Nyomdaipari Egyéni Cég,
Verseghy Nyomda Kft., Szolnok
ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza!

Enciklopédia

Id. Járóka Sándor (1922-1984)

Kiváló primás. Muzsikus családból származott. Hatéves volt, amikor anyai nagybátyjával Németországba került, és négy évig ott járt iskolába. 1932-ben jött vissza, és az aranyosi Rajkó zenekar egyik vezető primása, majd néhány évvel később **Rácz Béla, ifj. Kóczé Antal** és **ifj. Berkes Béla** zenekarának segédprimása volt. 1947-ben alakított együttesével a Kis Royal étteremben muzsikált. 1952-től a Belügyminisztérium Művészegyüttesének népzenekarát vezette, az együttes kelet-ázsiai körútján – Kínában, Mongóliában és Észak-Koreában járt. 1958-ban új zenekart alakított, egy évvel később vele nyitotta meg kapuit az újjáépített Fortuna étterem. Hétfagú együttesével 1971-ben hathetes amerikai körutat tett; **Karády Katalin** és **Svéd Sándor** New Yorkban csatlakozott hozzájuk. 1976-ban hat

hónapig Detroitban, az akkor megnyílt Budapest étteremben muzsikált, két évvel később ugyanott a Magyar Falu étterem is az ő zenekarával nyílt meg. Munkájának elismeréséül 1955-ben Vietnámban a Ho Si Minh Munkaérdemrendet, 1956-ban a Szocialista Kultúráért és a Népművészet Mestere kitüntetést, valamint a Közbiztonsági Emlékérem arany fokozatát kapta meg.

Negyvenéves primási jubileumát az Erkel Színházban tartották, óriási sikerrel.

A mi boldog szerelmünket (sz.: **Babusa Miklós**) c. első nótáját 1961-ben szerezte, azt két évvel később a Nem zavarom életedet (sz.: Babusa Miklós) c. maradandó dala követte.

Fia is a primási pályát választotta, unokái is muzsikusnak készülnek.

(Csemer Géza: **Habiszti**)

Álom...

Nem vártam a reggelt,
mégis eljött, aranyvér köntösben,
Az éj könnyű sóhaj lett bennem,
reád gondolok örökké, védtelen.

Ott jártál, ahol még senki sem,
álmaim templomaiban.
Követtelek titkon, csendesen,
keleti szellők illataiban.

Könnyeim öröm folyója árad,
lelkemen át lekedbe.
Öleld át szívem harangjait,
dallama föl száll az egékbe.

Testemre fonod szerelmed,
mint selyem szorongat a szél.
Csillagok közt, ha a hold ébred,
Nem lesz többé örök tél.

Velem vagy a fényben, ébren,
míg nem jön újra az éj.
Feketébben mint az ében,
vigyázok rád ne félj.

1997. március 13.

Ne hagyj magamra!!!

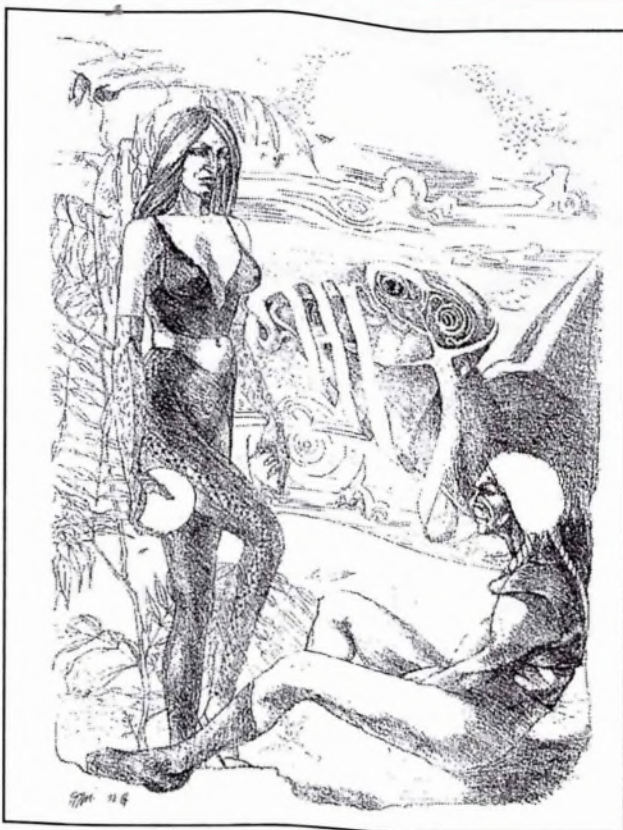
Vérrel írtam szívembe neved,
szerelmedre várva.

Nézd, elszárad lelkem fája,
némán..., szótlán s árva.

Csak testem sikolya száll a szélben,
fohászként könyörögve.
A morajló nagy végtelenben,
hullámaiban szilánkokra törve.

Oh, jöjj ne hagyj többé magamra,
kötözd testem tested láncaira.
Oldozz lényem bűneiből fel,
mert vétkezni akarok szerelmeddel.

1997. március 2.

Gyügyi Ödön alkotása

Ifj. Surman László

Tűzrózsa

Repedezett ajtók szilánkjai
futnak a végtelen felé ordítózva-sikítva
a fájdalom kettétört kardja szakítja-töri
szívem szikkadt emberét,
ki keresi a jövőt s fél beszélni,
fél kérdezni, mert zúzott követ köp
a múlt,

s fekete lepellel takarja,
némaság huzatát húzza rá a nem is
létező múlt szemére.

Ködrengeteg úszik a folyón,
lélegzetvétel nélkül merül alá
s emelkedik újra, erős sodrású a
köpött-sós-gyűlölet szagú nyál,
mi haragos érzelmek-után
csúfítja a szellemi csatateret
hol fehér és fekete tüzek égnek,
hol a nyelvek kardozásainak szikrái
csapnak fel s élednek tűzrózsává...

Politikailag helyes beszéd

MIKOR HASZNÁLHATÓ A CIGÁNY SZÓ ÉS MIKOR NEM?

A rendőrségi körözésekben és tudósításokban tilos használni a „cigány” kifejezést – erre a megállapításra jutott nemrégiben Kaltenbach Jenő kisebbségi és Majtényi László adatvédelmi biztos. Bár Pintér Sándor, a korábbi országos rendőrfőkapitány is hasonló álláspontot képviselt, az ombudsmanok bejelentése többnyire értetlenkedést, sőt lehet azt mondani, hogy elutasítást váltott ki.

Mivel magyarázható a közvélemény ellenérzése? – kérdeztük Kaltenbach Jenőt, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosát.

– Azzal kezdeném, hogy sokan nem csupán a rendőrségi körözésekre és bűnügyi tudósításokra vonatkoztatták a tiltást. Számomra nehezen megfeythető módon úgy értelmezték a véleményünket, mintha soha, semmilyen esetben nem lenne szabad kimondani azt a szót, hogy cigány. A sajtóban olyan írások is napvilágot láttak, amelyek arra utalnak, hogy a szerzőnek fogalma sincs, milyen állításokkal vitatkozik. Az egyik megyei lapban például azt olvastam, hogy nem ilyen finomságokkal kellene foglalkoznunk, hanem a cigányok rendkívül rossz életkörülményeivel, kiszolgáltatott helyzetükkel. Nos, én ugyanezt mondom évek óta. Csak-hogy a kettő – vagyis a cigányok emberhez méltatlan életkörülményei és a rendőri tudósításokban közölt kifogásolható információk – összefüggének egymással. A cigányok elkeserítő helyzetének ugyanis az egyik oka éppen az, hogy velük szemben előítéletes a társadalom, ezért szinte esélyük sincs a munkához jutásra, a tisztességes megélhetésre. A rendőri híradások sokszor ezeket az előítéleteket erősítik.

Érvek

– Az újbóli félreértések elkerülése végett kérem, idézze fel az ombudsmanok érveit!

– Az adatvédelmi törvény a kisebbségi hovatartozást olyan adatnak tekint, amellyel mindenki saját maga rendelkezik, kívülálló csak akkor használhatja fel, ha az érintett ehhez hozzájárul. Előfordulhat ugyan, hogy

valamilyen nyomós ok miatt ez az adat közérdekűvé válik, de a vizsgált kérdésben ilyesmiről nem lehet szó. Másrészt a kisebbségi törvényre hivatkoztunk. A jogszabály a szabad identitásválasztás elvére épül, ennek pedig az a lényege, hogy a tudta és beleegyezése nélkül senkit sem lehet valamelyik népcsoporthoz tartozónak minősíteni. Amennyiben tehát a rendőrségi körözésekben, tudósításokban feltételezés vagy gyanú alapján közlik a nemzetiségi hovatartozást, akkor egész egyszerűen megsértik az imént említett két jogszabályt. Tetszik, nem tetszik, a parlament elfogadta ezeket a törvényeket, s jelenleg is érvényben vannak. Természetesen lehet a törvényeket bírálni, de azt gondolom, nem helyes azokat kritizálni, akik igyekeznek betartani és betartatni a jogszabályi előírásokat.

– Az elvi megfontolásokon túl milyen gyakorlati hátránnyal járhat, ha sérül e két törvény, s egy bűnelkövetőnek nyilvánosságra hozzák a vélt vagy tényleges származását?

– Az érintett etnikumra nézve mindenképpen károsak a következmények. Ha a tudósításokban csakis és kizárólag a feltételezett roma elkövető nemzetiségi hovatartozását jelölik meg, míg más esetekben nem említik, hogy a gyanúsított fehér bőrű és magyar, akkor egy idő után hamis képzet keletkezik. Könnyen kialakulhat – mint ahogyan már ki is alakult – az a közítélet, hogy a cigány és a bűnöző egymással rokon fogalom. Ez pedig egész nyilvánvalóan nem felel meg a valóságnak. A lakosságban,

persze, nem véletlenül rögzült ez a benyomás, a cigányság és a bűnözés szoros kapcsolatát évtizedeken keresztül valósággal súlykolták az emberek gondolatvilágába.

– A közvéleménynek erre az a válasza, hogy a „börtön tele van cigányokkal”.

– A közvélemény akkor lenne igazságos, ha a felszínes ítéletalkotás helyett próbálna a mélybe ásni, keresné az összefüggést a mérhetetlen nyomor és a bűnözés között. A származást ugyan a büntetés-végrehajtási intézetekben sem szabad nyilvántartani, de azt semmi sem tiltja, hogy a jelenséget tudományos módszerekkel elemezzék. E tárgyban folytak és most is folynak vizsgálatok. A legújabb eredmények, remélem, rövidesen hozzáférhetővé válnak.

– Visszatérve a rendőrségi közleményekre: mi a megoldás?

– Egyszerű. A fizikai tulajdonságokat felsoroló személyleírást kell adni. A személyleírás – hangsúlyozom – nem helyettesíthető a nemzetiségi hovatartozásra való utalással. Ráadásul ez megtévesztő is lehet. Elképzelhető, hogy azért csúszik tévútra a nyomozás, mert cigány elkövetőt keres a rendőrség, holott a körözött személy a valóságban nem roma származású, csak külső jegyekben hasonlít a cigányokra.

– Éppen lapunkban jelent meg egy olvasói levél, amelyben az a kérdés fogalmazódik meg, hogy miért használhatjuk a cigány szót, ha – mondjuk – egy kulturális rendezvényről vagy egy sikeres művésről beszélünk, és miért nem akkor, ha egy bűnöző szerepel a hírekben. A levélíró igazságtalannak érzi a különbségtételt.

– Ezzel az erővel azt is kérdezhetnénk: miért a lopást bünteti a törvény, miért nem az ajándékozást? Teljesen világos, hogy a jogszabályok a káros, a társadalomra nézve veszéllyel járó cselekményeket szankcionálják, nem pedig azokat, amelyek közömbösek vagy éppen hasznosak. Le-

fordítva: ha egy fesztiválon fellépő, etnikai hovatartozását a nyilvánosság előtt vállaló cigány együttesről számol be a sajtó, az nem ugyanolyan megítélés alá esik, mint ha egy ismeretlen bűnelkövetőt cigánynak minősítenek. Bízom benne, hogy ez mindenki számára világos. Hozzá kell tennem, hogy az elv természetesen nem csupán a romák, hanem más nemzetiségek esetében is érvényes, de Magyarországon a cigányokat éri nap mint nap jogsérelem, ezért beszélünk most róluk. Ha a tudósításokban rendszeresen szlovén elkövetők szerepelnének, akkor ez ellen is fellépnénk.

Vizsgálat felkérésre

– Ha szlovénekről nem is, de ukránokról például igen gyakran hallunk a bűnügyi hírekben. Nem gondolja, hogy az ukránokkal szemben éppúgy kialakulhat az előítélet?

– Az ukránoktól nem érkezett hozzászólás megkeresés. A cigányok kapcsán azért indítottunk vizsgálatot, mert erre felkért a Roma Polgárjogi Alapítvány.

– A véleményére azért kíváncsi lennék.

– Nyilvánvaló diszkrimináció lenne részemről, ha azt állítanám, hogy a törvényben elismert és védett ukrán nemzetiséget nem érheti ilyen sérelem. A helyzet azonban annyiban más, hogy a rendőrségi közleményekben Ukrainából érkezett külföldi állampolgárok szerepelnek. A megjelenés tehát nem a hazai kisebbségre, hanem egy másik országból jött bűnöző csoportra utal. A rendőrségtől vagy a témával foglalkozó szakemberektől kell megkérdezni, hogy kriminalisztikai szempontból jelentőséggel bír-e az ukrán állampolgárság említése a hírekben. Lehet, hogy indokolt módon járnak el, lehet, hogy nem. Mindenesetre én ezt pillanatnyilag nem tudom megítélni, felelőtlenül pedig nem szeretnék nyilatkozni.

– Az addig érthető, hogy a nemzetiségre való utalás helyett személyleírást kell adni. Állásfoglalásában viszont az is olvasható, hogy a személyleírásban a cigány szót, más, nem sértő kifejezéssel sem lehet helyettesíteni. Az ombudsmanok szerint felváltva kell alkalmaz-

ni a jelzőket – például azt, hogy sötét, barna, vagy kreol bőré –, így érthető el, hogy egyetlen szó se váljon a cigánysággal azonosítható fogalommal. A kérdés az, ki dönt arról, hogy mikor és melyik kifejezés ment át a cigányság szinonimájaként a köztudatba?

– El kell ismer-nem, hogy a nyelvi lehetőségeink korlátozottak, személyleírásra pedig szükség van. Nem kifogásolhatom tehát, ha a körözésben közzé teszik valakinek a bőrszínét, de azt már el kell kerülni, hogy barna bőré kifejezést állandó szókapcsolatként említse a rendőrség. Ezért kell váltakozva használni a jelzőket, és ezért fontos, hogy a rendőrség következetesen arról is beszámoljon, ha a gyanúsított fehér bőré ember. Így talán meg lehet akadályozni a rossz ízű, előítéletes nyelvi asszociációk erősödését.

Kényszerképzetek

– Az Egyesült Államokból ered „politically correct”, a „politikailag helyes beszéd” fogalma. Leegyszerűsítve ez azt jelenti, hogy a nemzeti és más kisebbségek, a hátrányos helyzetben lévők – például a nők – esetében olyan szavakat kell használni, ami egyezik az érintettek elvárásával, önmeghatározásával. Az eredetileg is sértő tartalmat hordozó néger szót így váltotta fel a fekete, majd az afroamerikai kifejezés. Ám egyre több olyan hír érkezik a tengerentúlról, hogy a politically correct alkalmazása kezd beteges méreteket ölteni. Hol lehet meghúzni az emberi jogokat tiszteletben tartó, de túlzásoktól mentes határokat?

Kaltenbach Jenő

– Nehéz kérdés. A nyelv fejlődésével, változásával rengeteg kifejezés tartalma és jelentése is módosul. Sokáig például az izraelita kifejezést használtuk, nem nagyon illett kimondani, hogy zsidó, mert az szinte a „zsidózással” volt egyenlő. Mára megszűnt ez a kényszerképzet. Hajlamos vagyok egyetérteni azokkal, akik azt állítják, hogy nem annyira a szóhasználat, hanem a mögöttes szándék a lényeg. A szövegkörnyezetből általában kiderül, hogy az adott kifejezést megbélyegzően alkalmazzák-e vagy sem. De bizonyos keretek között valóban ügyelni kell arra, hogyan és mit beszélünk. Örök emberi tulajdonság, hogy elhamarkodott következtetéseket vonunk le, általánosítunk, félígazságok alapján alkotunk véleményyt. Ezen változtatni kell. Mert előítéletesen viselkedni nagyon könnyű, az előítélet tárgyának lenni viszont borzasztóan rossz.

Czene Gábor
(Népszabadság, 1997. március 28.)

„Elveszett, elvarázsolt világban élünk...”

A Heves Megyei Főügyészség vádirata szerint Pusoma Dénes vádlott 1994. március 16-án 17 és 18 óra között behatolt az 1908-ban született P. Józsefné ivádi lakásába, majd amikor az egyébként egyedül élő idős asszony hazaérkezett, pénzt követelt tőle. P. Józsefné – azt állítva, hogy nincs pénze – nem tett eleget a követelésnek és kizavarta a vádlottat. Ő viszont - a vádirat szerint - nem volt hajlandó távozni, s nem hitte el, hogy az asszonynak nincs pénze. Bántalmazni kezdte a sértettet, közepes és nagy erejű ökölcsapásokat mért a fejére. P. Józsefné elvesztette az eszméletét. Szomszédasszonya másnap reggel talált rá a konyhájában, az asztal alatt. A sérültet kórházba szállították, de az életét nem tudták megmenteni. A 96 éves ivádi asszony 1994. április 18-án elhunyt. Pusoma Dénest hat év öt hónapra ítélték. 1996. február 14-én D. Alex – aki más bűncselekmény miatt a BRFK IV. kerületi fogdájában volt előzetesben –, kihallgatása során vallomást tett, mely szerint 1994. márciusában ő követte el a bűncselekményt P. Józsefné sérelmére, és tudomása volt arról, hogy emiatt a bíróság más személyt ítélt el. Pusoma Dénest két és fél év letöltött börtönbüntetés után tavaly év elején szabadon engedték.

Ivádón, Pétervári Istvánék barátságos kis házában beszélgetünk Pusoma Dénessel. Ki tudja, hányadszor meséli el a történeteket?! A különbség „mindössze” annyi, hogy akkor senki nem hitt neki. Mert bár az igazság egyszerű, nehéz bizonyítani.

– Milyen bizonyíték volt Ön ellen?

– Bizonyíték nem volt, csak mivel én dolgoztam a büntény idején a néninél. azért gondolták, hogy én lehettem a tettes. A kihallgatás során én mindent elmondtam, az összes körülményt elmeséltem, hiába. Bekerültem a karmaik közé. A rabtársaim sem hittek nekem. Amióta kint vagyok, sokat felejtettem. De a két és fél év lelkileg nagyon megnyomorítja az embert. Végig bíztam az igazságszolgáltatásban, abban, hogy a leveleim által sikerül kikerülnöm a börtönből. Ebben reménykedtem.

Időközben Dénes elvesztette az édesanyját is. Azt mondja, a bánatba halt bele. Beszéli, hogy összeviessza járkált a faluban, és azokat a buszokat kereste, amelyekkel elutazhatna a fiához. Amikor meghalt, táviratoztak a börtönbe, de Dénest nem engedték el a temetésre.

„Jólesett volna, ha azt mondják, ne haragudjon, tisztelt uram.” – mondja Pusoma Dénes.

– Hogyan közölték Önnel, hogy ártatlan és szabadon engedik?

– Ez úgy zajlott, hogy mindennapi tevékenységünket végeztük, zárdatarkítás volt, és akkor kaptam egy olyan elszólást, hogy szabad vagyok. Nagy öröm volt, hogy kikerülök az összevissza dolgokból, és akkor mondták, hogy pakoljak, meg ilyen-olyan iratozás volt. És akkor még aznap kiengedtek.

– Bocsánatkérés?

– Ilyesmiben nem részesedtem. Nem tudom, akármilyen emberkék vagyunk, vagy mit tudom én, akkor is jó lett volna valakitől, ha azt mondják, hogy ne haragudjon, tisztelt uram.

– És azóta sem kapott sehonnan bocsánatkérő levelet?

– Nem. Elveszett, elvarázsolt világban élünk sajnos, de azért jólesett volna egy emberi köszönet. Mindenre emlékszem, nem verődik ki az ember agyából még egy darabig, az biztos. Kemény dolgok történtek ott velem.

– Itthon várta-e valaki?

– Nem várt senki, mert egyáltalán nem tudták, hogy mikor jövök ki.

– Hogyan fogadta a falu?

– Egész jól. Nem kaptam szemrehányást sem előlről, sem hátulról.

Dr. Magyar Elemér, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda egri kirendeltségének vezetője keresetet nyújtott be a heves Megyei Bíróságon

a Magyar Állam ellen, kártérítés címen. Kérelmük szerint az ártatlanul fogva tartott férfit vagyoni kártérítésként 200 ezer, míg az elszenvedett sérelmekért, nem vagyoni kártérítésként legalább 2 millió forint illeti meg.

Dénes, aki semmilyen jövedelemmel nem rendelkezik, nagyon számít erre a kártérítésre. Ha Olga néni, a nagynénje nem gondoskodna róla, ennivalója sem lenne. De van Olga néni, és van Pétervári István, az unokatestvér, akik önzetlenül segítenek. Pedig nekik is kevés van.

– Harag, gyűlölet van Önben valaki iránt?

– „Távolságilag” haragszom. Most már szabad vagyok. Az idő majd mindent begyógyít.

Mindent?

Paksi Éva

MEGALÁZTATVA

Ismerek pedagógusokat, akik országra szóló sikereket, eredményeket értek el cigány gyerekekkel. Ám tudok olyan roma fiatalokról is, akik szeretettel ejtik ki egykori tanítóik, tanáraik, nevelőik nevét. Évek alatt olyan bensőséges kapcsolat alakult ki tanító és tanítvány között, amely hosszú időre, olykor egy egész életre meghatározza a fiatal életútját. Említhetnék neveket azok soraiból, akik feláldozva szabadidejüket bajlódtak a roma fiatalokkal, hogy azok felkészülten vegyenek részt a rendszeresen megrendezésre kerülő szakmai versenyeken, a cigány-magyar két nyelvű vers- és prózamondó vetélkedőkön vagy a kulturális seregszemléken. Neveket csak azért nem említek, mert nem szeretnék kifejezteni egyet sem a megbecsült, igazi pedagógusok sorából.

Úgy gondolom nem szükségeltetik különösebb pedagógiai felkészültség, általános vagy szakdidaktikai ismeret, netán pszichológiai jártasság ahhoz, hogy megállapítsuk: a meghitt, pedagógus-diák elvszerű kapcsolat, a másság elismerése, annak elfogadása, a megkülönböztetés nélküli elv és gyakorlat elfogadása a siker forrása. Kétségtelen, hogy bizonyos szimpátiára is szükség van a roma fiatalok és a nem cigány pedagógusok között ahhoz, hogy eredmények szülessenek. A pedagógusnak ismernie kell a roma fiataloknak a másságukból fakadó sajátos lelki alkatukat, kisebbségi érzéssel való küzdelmüket, hevesebb vérmérsékletüket, szertelenségüket, beilleszkedési zavarait és sok-sok minden mást.

Ha ezekkel nem számol, ha ezekre nem készül fel, nem csupán közte és a cigány fiatalok között alakulhat ki feszültség, meg nem értés s vezethet kudarchoz munkája, nevelési felfogása, hanem a roma fiatal vagy fiatalok és az osztály nem cigány tanulói között is. S ez már nagyobb gond, mert egy egész kollektíva életére, munkájára kihathat, s ilyen vagy olyan irányba befolyásolhatja a nem cigány tanulókat is. Különösen felelősségteljes tehát azoknak a pedagó-

gusoknak a személyes példamutatása, akik olyan osztályokban tanítanak, ahol cigány gyerekek is vannak. Óriási kudarcként élem, ha idejében nem észleli a pedagógus, hogy egyik-másik cigány fiataalt megkülönböztetés éri, kiközösítik a társai. Bukásra ítélt az ilyen tanító, tanár. Sajnos akadnak iskolák, ahol a hagyományos és elfogadott fegyelmezési eszközöket mellőzve néha olyan eszközöket is „bevetnek” a cigány gyerekek fegyelmezésére, amelyek megengedhetetlenek. Tudok olyan iskoláról, ahol nem is olyan rég a cigány gyerekeknek nyugtatókat adtak, hogy „lefojtsák” hancúrozásukat, rosszasságukat, viselkedési zavarait. S ha a pályaválasztási tanácsadóban, faggatás révén nem derül fény e megengedhetetlen fegyelmezési módszerre, ki tudja, meddig folytatják ezeket az eléggé el nem ítélt nevelési módszereket. Szerencsére rájöttek, s nem maradt nyomtalanul az ügy.

Sajnos legutóbb egy olyan kudarcról szereztem tudomást, amely az iskola pedagógiai csődjét vetíti előre. A Romano Tanulmányi Alapítvány díja-

zott kiváló cigány tanulója valósággal száműzték, kiközösítették abból az iskolából, ahol évekig tanult. A négyes átlag fölött teljesítő, most 8.-os kislány kiváló versmondó és gitározó. Az állandó cigányozás, a mellőzés, a lenézés, a megaláztatás kikezdte az idegeit, orvosi beavatkozásra volt szükség, hogy „megmentsék”. Ez ügyben azt tették, hogy elvitték egy másik iskolába, ahol befogadták, jól érzi magát, s készül a vizsgáira.

Elgondolkodtató eset. Ez is s a fentebb említettek is. Mindkét esetben pedagógiai csődről van szó. Sok-sok kérdőjel bukkan fel az emberekben ezek tudatában. Egyik talán legfontosabb az, vajon milyen a légkör az ilyen tanintézetben, hogyan, miért, s miképp juthat el odáig egy felkészült tantestület, hogy a megaláztatást, a kiközösítést eltűri? S a szenvedő alanyokat nem megvédik, inkább meghasonlanak, vétve inkább a pedagógusi hivatás írott és íratlan normái ellen, mintsem kiállnának az emberi méltóság védelme mellett.

Farkas Kálmán

Farkas Kálmán köszöntése

Kollégái, a Kelet-Magyarország Szerkesztőségének vezetői jelenléteben az 1848–49-es forradalom és szabadságharc évfordulója alkalmából, a nemzeti ünnepünkön, március 14-én hivatalában fogadta és köszöntötte Farkas Kálmán újságíró, a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének megyei elnökét, az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat alelnökét **dr. Zilahi József**, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnöke, aki méltatta Farkas Kálmán újságírói munkásságát, több évtizedes tevékenységét, amelyet Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szolgálatában végzett. Kiemelten szólt arról a helytállásról és áldozatos munkáról, amelyet a megye és a hazai cigányság érdekében tanúsított. Ezt követően dr. Zilahi József elnök a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés bronz emléklapjait, Emléklapját és jutalmát adta át Farkas Kálmánnak.

ZALÁBAN RENDEZTÉK A ROMA '97 KONFERENCIÁT

Európában a cigányság élet- és munkakörülményei, hagyományörzési tendenciái eltérő képet mutatnak, de igényeik a polgári szerveződésre szinte hasonló célúak és üteműek. Ezekkel a gondolatokkal kezdődött a Zala megyei Alsópáhokon a Kolping Üdülőközpontban az „Alternatívák a romák foglalkoztatásának és lakáskörülményeik javítására a közép-kelet-európai régióban” című négynapos Roma '97 konferencia.

A konferencián osztrák, cseh, szlovák, szlovén és magyar roma szervezetek képviselői vettek részt, akik kendőzetlenül fogalmazták meg, hogy nincs Európában – de talán a világon sem – olyan népcsoport, amelyik nagyobb hátrányokkal rendelkezne, mint a cigányság. A rossz egészségügyi és lakáskörülmények mellett őket sújtja legjobban a munkanélküliség, s az eddig elégségesnek tűnt tradicionális szerveztségük is megbomlott, már nem összetartó erő. A vizsgált térséget figyelembe véve talán csak Ausztriában jobb egy kicsit a helyzet. Az egyik előadó, **dr. Hegyesiné Orsós Éva** államtitkár, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke hangsúlyozta, hogy az ezredvégen nem lehet már tovább görgetni a cigányság problémáit, hiszen helyzetük, sorsuk alakulása az egész társadalom hangulatát befolyásolja, s ha nem tudjuk megtalálni a kitörési pontokat, akkor ez a kedvezőtlen hatás felerősödhet. Azért is kell ezen a konferencián és minden fórumon az értelmes javaslatokat, a fejlesztő módszereket összegyűjteni, mert a júniusban a kormány elé kerülő átfogó középtávú – de hosszabb távra is tervezendő – intézkedési csomagnak célba kell érnie. A roma vezetők mellett résztvevő munkaügyi szakemberek közül **dr. Pulay Gyula**, a Munkaügyi Minisztérium államtitkára tartotta az egyik lényeges kérdéseket megfogalmazó előadást, amikor elmondta, hogy az egyes területek: a munka- és lakásnélküliség, a képzetlenség, valamint az iskolázatlan-

ság nem választhatók szét, s hiszi, hogy nem segélyek, hanem csakis az átképzések hozhatnak eredményt. A legkisebb lakásépítő akciót is fel kell karolni – tért ki rá az államtitkár –, hiszen a meggyökeresedés útjának ez az első lényeges lépcsője.

A számtalan korreferátum összegzéseként **Teleki László**, a Zala Megyei Cigány Kisebbségi Önkormányzatok elnöke elmondta, hogy a konferencián elhangzottak nyomán igenis ki lehet dolgozni hasznosítható programokat. Javasolta egy foglalkoztatással kapcsolatos tényfeltáró bizottság létrehozását, amely pályázatok, programok segítségével is megjelölhet alternatívákat. A

zalai elnök a lehetőségek megvalósulásaként kívánta a helyi eredményeket bemutatni, így a konferencia résztvevői a második napon meglátogatták a Csapi községben már 24 éve működő cigánykollégiumot, majd Nagykanizsán, a Szepetneki utcában a nagycsaládosok lakásépítési akciójában készült cigány otthonokba tértek be. Ezek a házak az ottani helyhatóság, és a cigány kisebbségi önkormányzat eredményes együttműködését is példázták.

A konferencia a negyedik napon záródokumentumot fogadott el, amely **Kozák János**, az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat alelnöke véleménye szerint alkalmas arra, hogy utat nyisson a párbeszédhez, híd lehessen a foglalkoztatási és lakásügyekkel foglalkozó állami tisztségviselők és a cigányság képviselői között. A konferencia résztvevői kinyilvánították akaratukat, hogy a záródokumentumot eljuttatják az Európa Tanács Nemzetiségi és Kisebbségi Bizottságához.

Büki Erzsébet

Roma Kulturális Központ Németországban

A cigánysággal kapcsolatos állásfoglalásával Németország példát adott Európa számára – összegezte németországi látogatásának tapasztalatait **dr. Hegyesiné Orsós Éva** a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke. A magyar kormány államtitkára 1997. március 16-án részt vett a Németországi Szintik és Romák Kulturális és Dokumentációs Központja átadási ünnepségén Heidelbergben. Az új intézményben kapott helyet a roma lakosság II. világháborús szenvedéseinek és üldözéseinek emléket állító kiállítás. A megnyitón **Roman Herzog** német államfő emlékeztetett arra, hogy a zsidó lakosság mellett a romák is nagy számban estek áldozatul a náci népiirtásnak. **Rita Süßmuth**, a Német Szövetségi Parlament elnöke a megnyitón kiemelte, hogy a roma kisebbséget évszázados előítéletek kísérik. A dokumentációs központ kuratóriumának tagjaként, a múltbéli tragédiák okán felhívta a jelen politikusainak a figyelmét a roma kisebbség sorsának alakulása iránti felelősségre. A dokumentációs központ létrejöttének egyik kiemelkedő támogatója, **Yehu-**

di Menuhin ismert hegedűművész szerint a közös Európa nemcsak közös gazdasági-, jogi és politikai egyseget jelent, hanem azonos erkölcsi normákat is. Az avatón ünnepségen Orsós Éva arról szólt, hogy az intézmény működése hozzájárulhat a roma kisebbség kulturális értékeinek minél szélesebb körű megismeréséhez, szolgálva ezzel társadalmi elismerésüket. A Kisebbségi Hivatal elnöke átadta a dokumentációs központ számára a „*Képek a magyarországi cigányság XX. századi történelméről*” című dokumentumkötetet.

A mintegy 60 ezer fős németországi roma közösség számára a német állam 10 millió márkás támogatásával épült Dokumentációs és Kulturális Központ vezetője **Romani Rose** az intézményt a megbékélés, az egymás közötti megértés, a többség és kisebbség közötti párbeszéd színterévé kívánja tenni.

A németországi roma kulturális központ megnyitásán részt vett **dr. Kaltenbach Jenő**, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa is.

ROMÁK A KÓRHÁZBAN

Károgó, sötét, vonuló varjúfelhő. Fortisszimó erősségű, félelmetes kárszimfónia, amely fokozatosan hal- kul, s végképp elhal a csúcsharagadás, hatalmas tölgyek koronáin. Ismeretlen karmester varázspálcája vet véget egy pillanat alatt a fülsiketítő, rohanó, a szürke fellegeket eltakaró fekete zene- kar koncertjének.

Sápadt fényű, hosszú kórházi folyo- só. Nehéz, oxigéntelen, mellekre tele- pedő, testet-lelket átitató korareggel. Mint a szerzeteseknek, erről a gyérvilá- gú folyosóról nyílnak a betegek cellái. Kórtermek. Ma feltűnően csendes az ébredés. Nem zörögnek a takarítónők a fotelekkel a társalgónak becézett elő- térben, ahol az „ösidőkből” származó fekete-fehér képernyős tévékészülék áll egy magas, alig elérhető állványon, ám esténként mégis teleülnek a sápadt arcú, köhögő-krákogó, lihegő, levegő- ért kapkodó páciensek, romák, akik ki- gúvadt szemekkel nézik azt a műsort, amit éppen közvetítenek. Pontosabban csak néznék, ha nem lenne már olyan kopott fényű, szellemképes, mákos a képernyő. De megfelel ez ide annyi pénzért.

Nem panaszkodnak. Kinek is ten- nek? S ha szólnak is, történik valami? A kórtermek ajtaja fölött gúlaalakú se- gélyhívók. Egyik helyen vörösen izzik. Valaki kilehelte lelkét. Csend. Végtisz- tesség. Siklik a fehérneműs kocsi meg- pakolva lavórokkal, mellettük védő-, gézálcáros nővérek. Erős klórszag, klórfelhő. Csíp, mar.

Két lilába öltözött férfi ápoló jelenik meg. Tolták a szürke bádogkopor- sőt. A megboldogult kórterméből az öregasszonyok egyike-másika a folyo- són várakozik hálóingben, összekul- csolt kezekkel. Valaki otthagya az ágyán a félbemaradt kézímunkát. Ha jól láttam, színes párna, keresztzemes, benne a tű és a szál. A takarítónőnek a kezébe csobban a klórvízes törül. Las- san, centiméternyit sem kihagyva tolja maga előtt a hosszú folyosón, maga után húzza az erős szagú felleget.

Csend. Halotti csend. Zörög az ételes bádogkocsi. Rászólnak. Elhalkul. Be- hordják a reggelit. Összeszedik a reg- gelit, majd a cédulákat. Az ételhordók elvonulnak. Kihuny a vörös gúla is. El- suhan a lepellet terített bádogkoporsó. Nyomában a hozzátartozók. Feketében, szomorúan, könnyezve. Újra zsong az

élet. Mindenki hangosabb. Az elhunyt szobatársai visszaköltöztek, s a varro- gató asszony ismét nekilát a kereszt- zemes dísz megformálásához.

Fiatalt, csivitelő ápolónők tolják a fe- hérneműs kocsit. Lehetnek négyen- öten. Pillanatok alatt összekapkodják az elhunyt ágyáról a fehérneműket, tisztákat húznak, s az élet megy to- vább. Valaki a folyosón már vár, hogy ágyra leljen. Csak a társai tudják, hogy az még szinte ki sem hült a kiszenve- dett alatt.

Fehérköpnyes, gézálcáros ápoló- nőbrigád vonul a folyosón. Koreográ- fiaszerűen begyakorolt minden mozdul- latuk. Kipattan a 18-as ajtaja. Ki kér mosdást? Mindenki el tudja látni ma- gát? Sztereotip, folyvást ismétlődő kér- dések. Ők pontosan tudják, hol feksze- nek a súlyosok. Belépnek. Körülállják az ágyat. Emeljük fel a fejünket. Úgy. A popsinkat is. Tessék segíteni, nagy- papa, mert nem bírjuk. Megemelik. La- vór, langyos víz, szivacs. A papa nyög, istenemezik, jajgat. Visszhangzik a fo- lyosó.

Pillanatok alatt megtisztulnak a kór- termek. Csendben érkezik a gyógy- szeres nővérke. Papírba csomagolva kiosztja a pótreggelit, -ebédet. „Egés- ségükre!” És eltávozik. Pillanatnyi nyugalom. Hirtelen nagy csörömpölés. Valaki elejtette az ágytálat. Érkezik az injekciózó nővérke. Kezében vajszerű műanyag, vesealakú tál megpakolva injekciókkal, tűkkel, palackokkal. A 17-esbe „akasztófát” visznek. Felhe- lyezik a palackot, szűrnak, s bekötik a vénásat. Lassan, egyenletesen, türelmet emésztően csöpög az életerőt adó fo- lyadék.

Lassan ürül a palack és fogy a türe- lem. A parányi, aszott arcú, rebbenően ijedt szemű, csont-bőr cigány asszony ijedt szemű, csont-bőr cigány asszony hallgat. Betegtársai hívják a nővérkét, aki hamarosan meg is érkezik. Letépi a tapaszt, kihúzza a tűt. A madárcsontú fellélegzik. Szabad. Pillanatnyilag.

Pulmonológia. Olyan, mint egy ci- gánynegyed, ahová beutaltak nem ro- mákat is. A szubintenzív ajtaja nyitva. A középső ágyon a függöny előtt is egy töpörödött, fekete arcú roma asszony fekszik. oxigénpalackra kapcsolva. A folyosón összefutok egy igazi oláh ci- gány lókupeccel. Kapkodja a levegőt, s rója a folyosót egyik végétől a másikig. Alig haladok el mellette, velem szembe

jön **Rigó**, a vasmegyeri roma önkor- mányzat elnöke, a helyi MCKSZ veze- tője. Sápadt tekintete riadt. Összekul- csolja két kezét. „Jaj, drága Istenem! Jól látok? Kálmán bátyám itt? Itt kell találkozunk?” Átöleljük egymást. Könnyezünk. Magának kinn kell len- nie! „Magára szüksége van a romák- nak!” Karon fog, kísér, szinte vigyázza lépteimet **Horváthné**, a nótáskedvű, száz meg száz dalt ismerő, szívbetegsé- geivel kórházat járt, középkorú rímfa- ragó, aki úgy mozog itt is, mintha ott- hon lenne Vas megyeren, a cigánytele- pen.

Ismerik orvosnők, ápolónők, a vissza- járó betegek. Szinte kirí a környezet- ből, pedáns, tiszta és elegáns lila pongyolájában. És ha csak teheti, nem mozdul el mellőlem. Segít, tájékoztat, elkísér, ahová kell. Aztán visszakísér a 18-asba, ahol 3:1 a romák aránya. A legbelső ágyon az ablak alatt az ágyra kuporodva, egyik lábát előrenyújtva, a másikat maga alá húzva, fejét ölébe ejtve fekszik **Osztóján Sanyi**. Két mankóval jár. Az egyik egy kopott, fes- tett, talán valamelyik búcsúból aján- dékba kapott fokos, a másik egy alumí- niumfogantyús bot, végén gumivédő- vel, hogy ne kopogjon. Gazdájuk az ágyon, a „pótlábak” a fűtőtest bordái között pihennek. Középkorú roma em- ber. Csengerből hozták be a mentők. Lakását bezárta, míg a kórházban keze- lik. Egyedül él. Otthon három kocsija is van, amivel közlekedik. Egyik akku- mulátoros. Ezzel jó időben gyorsan át tudott hajtani a barátjáiékhöz Kocsor- dra, ahol mindig családiásan, szeretettel fogadták. Csaknem teljes kiszolgálta- tottságra van ítélve. Kérni restell. Bi- zalmatlan, de lassan oldódik. „Kérsz egy kis tejet, Sanyi?” Bólint. Öntök ne- ki. Olykor, ha fogravalóbb az ebéd, spájzol estére. Délután majszol belőle. Túri a fájdalmat, csak olykor „jaj, Iste- nem”-ezik. Lába csúnyán, feketén fe- kélyes. Ha nem feledkezik meg róla a beteghordó, feltolja a negyedikre, kötö- zésre, a „bőrre”. Mindig délelőtt kelle- ne, akkor várják, a „pulon” azonban nem mindig van ilyenkor szabad kocsi meg beteghordó. Ilyenkor Sanyi türel- me fogy, veszekszik, fájdalma mind el- viselhetetlenebb, s bosszankodik, mert a bőrön nem szívelelik, ha délután kerül

(Folytatás a 17. oldalon)

a kezükbe kezelésre. Káromkodik. Csak úgy halkan. „*Jobb lesz már nekem otthon. Megyek is, amint lehet. Engem már nem tartanak itt semmi pénzért.*”

Szenvedéstől mentesebb perceiben természetesen szót ejtünk a romákról, anyjáról, családjáról, bátyjáról, aki olykor ruhákkal segíti. Leginkább bányászlehetéről szeretett beszélni. Korán került a föld alá. „*Sok volt az éhes száj otthon. Segíteni kellett anyámnak. Nagyon szerettem bányász lenni, négy esztendőig jártam le a lifttel a föld alá Várpalotán.*”

Ingázó, roma fekete sereg Szatmárból. Egyik beteg nosztalgiából, emlékeztetőül vidításunkra fütyülte, ha jobb kedve volt: „*Ajjaj, fekete vonat, elvitted a páromat.*” Ennyit. Többet, tovább nem. Aki ráhangolódott, folytatta. Kínunkban vártuk, s kacagtunk, mikor szólal meg ismét a mi kis madarunk. Sanyi is lakója, utasa volt a valamikori fekete vonatnak, amely vitte-hozta időre a Nyírség, Szatmár, Bereg falvaiból, a roma segéd munkás sereget, akik alig melegedtek meg otthon az asszony mellett, s csak annyi idejük volt, hogy megöleljék, megcsókolják gyerekeiket, s indulhattak vissza. És a föld, a bánya elnyelte őket Várpalotán, Tatabányán, Komlón, vagy az építőipar páriáiként tengették életüket évekig a koszos, nehéz szagú munkásszállókon. Korán összeszedték a betegségeket, s rokkantnyugdíjba kerültek. Vagy sokakat – akik balesetet szenvedtek – hallgatásra kárhoztattak, a beomlásokról nem készültek jegyzőkönyvek, s a roma még örült is, hogy szabadságot kaptak.

„*Ezt nyögöm én is*” – újságolta az az ötven körüli cigány ember, akit a 18-asba küldtek véletlenül. Félig már levetkőzött. Kezében a zakója, télikabátja. Faggatom. Elment a levegője. Meg akart fulladni. Először akkor történt vele, amikor rászakadt az akna. „*Betonoztunk. Lenn voltam a fenekén, amikor rám szakadt. Hosszú ideig hiába kiabáltam segítségért. Még jegyzőkönyvet sem vettek fel. Cigány. Csak nem veszélyeztetik értem a kiváló üzemi címet?...*” Jön egy nővérke, és útbaigazítja. Később a szubintenzíven látom. Rákapszolva az oxigénre.

Régen elfelejtett, ám visszajáró és nyomtalanul soha el nem tűnő betegségek, sérülések, a tbc, a beszűrődések, asztmák, sírig tartó szenvedésekkel. Az ajtó mellett, közvetlenül a mosdónál egy nyíregyházi cigány ember, az egykor jókötésű **Balogh Bandi**

szenved. Kiköpi a tüdejét a köhögéstől. „*Drága Kálmán bátyám! Itt kell találkoznunk?*” – sajnálkozik. **András** a dohánygyári csoportvezető roma fiú a híres **Gubás Nagy Kálmán** primás unokahúgát szöktette meg, mert nem akarták hozzáadni, lévén nem muzsikus. Pedig nagy becsülete volt a gyárban. Két évtizedig nyelte a dohányport, míg a leszázalékolás sorsára került. Ezt nyögi most.

Nyomasztó február eleji szürkület. Kezdenek hazatérni és szállást keresni a varjak. Elfedik az eget, feketélik tőlük a tölgyes. Valaki bekapcsolja a tévét. Hamarosan kezdődik a Homok titkai következő epizódja. Benépesül a társalgó. Egy szenvedélyes Jehova tanúja hitükről győzköd két idősebb férfit. A folyosón a fal mellett ismét, s ki tudja miféle járóeszközzel tűnik fel előregörnyedve az a cigány asszony, akit a mentők Mérvállajról, az öregek otthonából szállítottak be a pulmonológiára. Felöltözve, lábán csizma, sasszéva lépeget, lassan jut előre, most éppen egy vízöblítő gumipumpát használ bot helyett járóeszközü. Ráripakodnak, visszaparancsolják a kórtermébe. Ki tudja, kinek és hányadszor panasolja el: „*A mentősöknek hiába könyörögtem, tegyék be a járókámát is, mert csak ezzel tudok közlekedni. Ott hagyták.*” A leghetetlenebb eszközöket találja meg, hogy segítsen magának. Egyik délelőtt egy hokedlit tolt maga előtt. Elvették tőle. Később egy szögvasból összehegesztett virágállványt emelt ki a tévéállvány alól, s azzal próbált járni. És szüntelenül panaszkodott, hogy nem engedik járni, s kért mindenkit, akit csak látott, hozzák már el neki a járókáját...

És ha már más nincs, ott a fal. Neki-simul és jár. Ki tudja, meddig? Vajon milyen megoldást találnak szenvedésére, bajára? Egyáltalán keresnek-e? Valóságos szociológiai kutatóterep. Objektív, tudományos felmérések, elemzések, statisztikák nem állnak rendelkezésemre, hogy vizsgálódjam. Amire itt döbbszem rá: évtizedek óta senkit nem érdekelt a cigányság egészségi állapota, annak vizsgálata. Nem készültek tudományos szociográfiák, csupán egy-egy, a népesség iránt elkötelezett közíró, szociológus elemző írása jelent meg valamelyik folyóiratban. De kit vagy kiket érdekeltek a szociológiai riportok, azok a kutatások, amelyek igyekeztek feltárni egy-egy olyan jelenséget, amely azt bizonyította, hogy a cigányság Magyarországon évtizedek óta a nyomor szintjén él, s de-

rékhada, a középkorú férfiak miképpen nyűttek el? Nem tudom, milyen lehet itt a roma és nem roma betegek aránya, de megkockáztatom: fele-fele! Ha a 10 millióból – melyben szerepel statisztika szerint a cigányság is – kiemelem az 500 ezret(!), akkor Magyarország roma társadalmának jelentős százaléka a kórházi betegellátás állandó utánpótlása! S ami feltűnik minden különösebb vizsgálódás nélkül: az az egykori derékhada a férfiaknak, akik valamikor – nem is olyan régen – még a fekete vonatok ingázói, a munkásszállók lakói voltak.

A mindenkori hatalmat, az egymást váltó kormányokat valójában soha nem érdekelte a cigányság életmódja, annak változásai, szociális körülményei. Ha néha az MTA Szociológiai Intézetnek kezdeményezésére készültek is tudományos megalapozott kutatások, felmérések a cigányság bizonyos rétegeinek életviszonyairól, jórészt asztalfiókban, kiadatlanul maradtak, mert féltek a társadalom elé tárni a valóságot.

Csak hogy hiába próbálják a bajokat elhallgatni, a gondokat a szőnyeg alá söpörni, azok objektíven léteznek, s előbb-utóbb a felszínre törnek. Lásd a tbc-t, a szegénység betegségét, amelyről már azt gondolták, végképp száműzték, le lehet venni a betegséglistáról. Tévedtek. Újra támad a kór. Okozati összefüggés van az ismétlődő elnyomorodás mélyülése, szaporodása, sokasodása és e betegség között. Olyan ez a pulmonológia, mintha maga a tbc fészke lenne, ahol köhögéstől, krákogástól, fuldoklástól hangos éjszaka, nappal a folyosó, s hiába próbálják állandó fertőtlenítéssel elnyomni a nehézt, a falakat, s mindent átitató szagokat, csak ideig-óráig állja a versenyt. Alulmarad. Ilyen a környezete is. Tócsában áll a klóros víz a férfi WC előtt. A beteg ezt szívja be, vagy a nikotint. Belépni meg szinte nehézségbe ütközik, mert a WC-ajtó befelé nyílik, rá az ülőkére, súrolja a fedelét, s csak nehézségek árán használható. A WC-ben nincs papírtartó. Ellopták. Ki, mikor? Kinek volt szüksége rá? Így aztán nem is szerelnék fel másikat. „*Megfelel ez a tüdőösöknek*” – gondolja az illetékes.

Először meglepett, hogy itt miért viselnek gézálcot a nővérek, míg más osztályokon alig, vagy nem. Már nem csodálkozom. Megértem őket, s azt is, amit hallottam, hogy veszélyességi pótlékot is kapnak. Csak azt nem értem, hogy a legveszélyeztetettebbek.

(Folytatás a 18. oldalon)

a takarítónők, miért maradtak ki e kedvezményből? Ki magyarázza meg ezt elfogadhatóan? Mellesleg ők keresik a legkevesebbet is. Két évtizedes szolgálat után még havi 20 ezer bruttót sem. Azok az orvosok, ápolónők és mások, akik itt látnak el betegeket, valóban szolgálnak, elismerést érdemelnek. És nem annyit, amennyit kapnak!

Nyírség, Bereg, Szatmár. Csonkatesztű homloknyi hazánk keleti fele, bal oldala, ahol a szív dobog. A második legmagasabb lélekszámot, csaknem 80-100 ezer romát számláló megye. E táj népességéről szólva írták a harmincas években a falusi lakosság legavatottabb ismerői, akiknek többsége e sorsban született, hogy itt a legpirosabb az alma, de a legsápadtabb a gyermek, itt fájóbb a szegénység, mint másutt, s nyomor, tüdőbaj pusztít. Ám hiába kiáltotta világgá e nép jaját, fájdalmát **Veress Péter, Szabó Pál, Sinka István, Sarkadi Imre, Kovács Imre, Erdei Ferenc** és mások, nem hallatszott el odáig, ahol gyógyírt lelhetek volna rá.

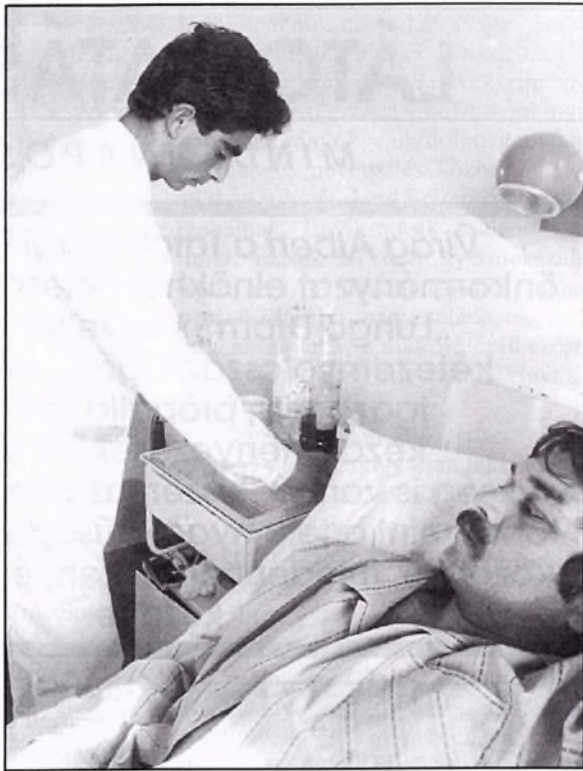
Leszakadásra ítélt országrész. Évtizedek óta csak a remény táplálja a bizakodók lelkét, hátha történik valami. Közben fogy e nép, apad a magyar, soha olyan kevés nem volt még az újszülöttek száma, mint napjainkban, s ha ez az apadás tovább tart, az ezerfordulóra a kilenc millió alá süllyedünk – a demográfusok prognosztizálása szerint. Valamit lendít e helyzeten a cigányság újszülött létszámának a stagnálása esetleg gyarapodása. Örülhetünk-e ennek? Semmiképpen sem. Nem csupán azért, mert a roma és nem roma arány a cigányság javára változik, elsősorban azért nem, mert megsokszorozódik e népesség elnyomorodása, további változások élethelyzete, ha nem történik érdemi változás. Napjainkban a cigányság második generációját éri a nagy sokk, a statisztikailag alig kimutatható munkanélküliség, s a nyomor, a pusztulás, az egészségügyi és szociális hátrány. És jöhetnek új népi írók, új mesésítők, szociológusok, felfedhetik a társadalom e mély rétegének embertelen életkörülményeit, csupán jelzésértékűek maradnak, amelyeket tudományos elemzésekben használnak csupán, hiszen amíg valóságosan nem változik meg a hatalom magatartása, felfogása a roma társadalommal szemben, addig minden szóbeszéd ellenére valójában másodosztályú állampolgár marad a cigány, és az átmeneti intézkedésekkel csak elfedik a valós okokat.

Bizonyos empirikus tapasztalatok a jelenségek szintjén mutatnak rá tendenciákra, összefüggésekre, ám alkalmasak arra, hogy egy-egy terület vizsgálódásának szükségességére felfívják a figyelmet. Ezek sorába tartoznak szerintem a cigányság egészségügyi, szociológiai kutatásainak részei, területei. Annál is inkább a cigányságé, mert ez a legnagyobb létszámú hazai nemzeti kisebbség, amely a többségi társadalommal való évszázados együttélése során a legszegényebb rétegek szintjén van hatással egymásra.

Ezért e dolgozatnak csak figyelemfelkeltés, s nem a tudományos vizsgálódás, elemzés lehet a célja, hiszen erre csak egy olyan intézmény vállalkozhat, mint a Cigány Kutató Intézet, amely sok fontos célja mellett prognosztikai tervében az említett téma kutatására is sort keríthet. Hasonló célt tűzhet ki az ELTE legújabb kisebbségi, a másság kérdéseivel tudományos szinten foglalkozó fiatal tanzéke, ifjú kutatói. Helyes lenne, ha egyebek mellett ebben is tudományos együttműködés alakulna ki a tanszék és a Cigány Kutató Intézet között.

Szinte már szükségtelen felvetni teoretikus szinten is: eljtünk-e Európába? Az ezredfordulóig valóban mélygyökerű változások szükségesek a hazai kisebbségpolitikában, különösen, ami a legjelentősebb etnikumot, a cigányságot illeti. Ha ez nem következik be, ha továbbra is szemfényvesztéssel, porhintéssel, alamizsnával, a mindenkori hatalmat kiszolgálónak odadobott konckokkal igyekeznek elodázní az égetően sürgős változásokat, akkor hiába hirdetjük, hogy a cigányság is államilag támogatott tényező. Hazugság marad, s ország világ előtt lelepleződik az Európában példaértékűnek hirdetett magyar nemzeti kisebbségi politika. És akkor Magyarország nem az európai országúton halad, hanem balkanizálódik. Ez viszont nem lehet érdeke senkinek.

Látogatási tilalmat rendeltek el az influenza járvány miatt. Néhányan mégis átjártsszák. Lefizetik a portást. **Balogh Bandi** felesége bármikor bejön. Csendes hétvége ígérkezik. Mosolyogva állít be a

fekete, fényes szemű cigány asszony, Bandi felesége, felpakolva. Rakja kifelé az ételt. Műanyagban, fóliával letakarva a lecsó. Még meleg. Nekilát Bandi. A felvágottfélét, a narancsot elpakolja. „*Ez az asszony állandóan etetne. Még mindig 82 kiló vagyok, de voltam már több is.*” Ennek ellenére jóízűen kanalazza a cigánylecsót.

„*Megyek én holnapután haza. Meg is mondom a főorvos asszonynak, készítsék el a zárómat. Holnap hozd be a ruhámat!*” A roma asszony megnyugodva távozik. Osztóján Sanyi nyög a sarokban. Dűnnyög, káromkodik. Megint elfeledkeztek róla. Se kocsi, se beteghordó. Jön-e a takarítónő? Neki tesszem szóvá, hogy „*kötözésre kellene vinni Sanyit, segítsen!*”. Kerít egy kocsit. Kitoljuk a liftig, fel a negyedikre. Lekezelve, bekötözve, fájdalmán enyhítve érkezik vissza. Megkönnyebül. Szedelőzködik, pakolgat, motyog. Már ő is hazagondol. Holnap távozik.

Bebiceg a kórterembe a foghíjas klabiné **Balogh Zsiga**. A falhoz támasztja a botot, ő ágyam végénél áll. Mellette Balogh Bandi bekapcsolja a kislámpát. Éppen vége van a híreknek, s felhangzik valamelyik cigányzenekartól az ismert magyar nóta. Elmegyek az életemből...

A sóstói erdő fölött károgó fekete seereg húz el.

Farkas Kálmán

LÁTOGATÁS TATABÁNYÁN

„MINDENNAPOS KENYÉRPROBLÉMÁK”

Virág Albert a Tatabányai kisebbségi önkormányzat elnökhelyettese, illetve a helyi „Lungo Drom” szervezet vezetője, kétezernyolcszáz cigány ember életét igazgatja, próbálja ilyen-olyan kezdeményezésekkel segíteni.

Szükség is van rá, hiszen az ottani cigányoknak több, mint a fele nyomorúságos körülmények között él, mindennapos kenyérproblémákkal küzdve.

Virág Albert

– Nagyon nehéz helyzetben voltam, mert az itteni cigányságnak nem volt munkalehetősége – kezdi Virág Albert –, mert mint általában máshol, itt is alulképzettek a cigány emberek. A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatalhoz adtunk be egy pályázatot a polgármester úrral közösen.

Van a városban két cigánytelep, ahonnan kilakoltattak egy jó pár cigány családot, ennek megszüntetését is indítványoztam. Sajnos ez nem jött létre teljes mértékben. Annyit elértem, hogy a beadott pályázatot megnyertük és a polgármesteri hivatallal közösen elindítottuk a közhasznú munkát. Mivel a pályázat közös volt, így nekem annyi hatásköröm van, hogy én rendelkezem a teljes munkaerővel. Ebben a munkában csak cigányok dolgoznak. Olyan embereket alkalmazok, akiknek semmiféle jövedelmük nincs. Sokan ezek

közül hajléktalanok voltak. Pályázaton a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal közreműködésével az Országos Közmunkatanácsból 67 millió forintot nyertünk. A Kisebbségi Hivatal rendszeresen jár ki ellenőrizni, és nagyon meg vannak elégedve a munkámmal. Egy-egy dolgozónak hat hónapig tart a munkaszerződése, és utána hat hónapig kapnak munkanélkülit, majd jövedelempótlót. Szeretnénk a szorgalmasabb embereket javasolni vállalkozóknak, hogy továbbra is legyen munkájuk. Azt gondolom, hogy ilyen kezdeményezésekkel lehet a cigányságot elindítani. Tudom, hogy ezek csak kezdeti lépések, de valahol el kell kezdeni. Ezzel a

munkával a saját környezetüket is szépitik, mert a telepen lévő romos épületeket bontják le, takarítják el a törmelékét.

Sajnos olyan problémák is voltak, hogy megkötöttem száztíz emberrel a szerződést, s ebből csak kilencven jött el dolgozni. A cigányok közül sajnos sokan nem szeretnek sem a hidegben, sem a melegben dolgozni. Volt olyan is, aki jött volna, de nem volt még munkaruhája sem. Mindenkinek vetünk vattakabátot és bakancsot. Ennek már töredékrésze van meg, mert ezt is eladogatták, pedig vissza kellett volna adni.

Szerettem volna, ha a feleség is megy dolgozni, mert nagyon sok fizetési hátraléka volt a családnak. Elintézttem, hogy a hátralékot részletfizetéssel törlesszék, sőt – akiknek nagyon sok volt az összeg, amit ki kellett volna fizetni – megegyeztünk, hogy egy bizonyos százalékot befizet, a többit pedig majd akkor, ha stabilizálódik az anyagi helyzetük.

Kezdeményezésemmre létrehoztunk egy alapítványt. Két általános iskola igazgatóját is beválasztottunk kuratóriumi tagnak, az egyik a mésztelepen lévő iskola igazgatója. Ebben az iskolában a gyerekek kilencven százaléka cigány származású. Őt választottuk meg elnöknek. Pusztai Endrének hívják. Az

A polgármesteri hivatallal közösen elindítottuk a közhasznú munkát

volt a tervünk, hogy tehetséges cigány fiatalokat támogassunk. Ehhez kellett volna alapító pénz, amivel akkor még nem rendelkezünk. Én felajánlottam tízezer forintot, a Népjóléti Bizottság elnöke harminczet, a Kékes Kft. igazgatója harminchatot, a főpolgármester úr tizenhatezer forintot adományozott erre a célra. Így összejött egy olyan tőke, amire az önkormányzattól kaptunk kétszázezer forintot. Felvettem az iskolákkal a kapcsolatot és kigyűjtöttem azokat a gyerekeket, akiknek a tanulmányi eredményük 3,7-en felül van. Három kategóriát állítottunk össze. I–IV. osztályosok ötszáz, V–VI-ig nyolcszáz, VII–VIII-ig ezer forintot kaptak. Ezt rendszeresen ki is küldöm. Vannak még itt a megyében olyan fiatalok is, akik középiskolások, főiskolások. Nekik a Kisebbségi Hivaltól nyertünk fejenként ötezer forint támogatást.

A munkámat nagyon sokban segítik a képviselők. Fő célom most a Lungo Drom szervezet széleskörű kiterjesztése a megyében. Főleg olyan városokban, ahol nagyon sok cigány él. Minden tervem az, hogy ezt a megyét megerősítsük.

Itt Tatabányán a cigányságot három osztályba lehetne sorolni. Létezik egy olyan osztály, akik annyira gazdagok, hogy hat–hét millió forintos kocsival járnak. A másik csoport nem igazán is-

meri el a cigány származását. Mindig attól függ, hogy kivel áll szemben. Ha cigánnyal beszél cigánynak vallja magát, ha magyarral van, akkor tagadja a cigány származását. Még én sem vagyok tisztában a származásukat illetően, mert összekeveredtek a nem cigányokkal. A harmadik csoportba tartoznak azok az emberek, akik oláh, teknővájó és román cigányok.

Hála Istennek nagyon jól megvagyok az itteni cigányokkal. Ez abból adódik, hogy értek a nyelvükön. Próbálok rajtuk segíteni. Ha bejönnek az irodába, még azt is megkérdezem, hogy mivel jöttek, miből vették a jegyet. Nagyon sajnálom a szegény családokat, és amiben csak tudok, segítek is rajtuk.

Sok segítséget kapok a megyei közgyűlés elnökétől. Most indítottuk el a szociális lakásépítési koncepciót is. Tizenhét lakást átadtunk, folyamatban van még körülbelül harmincöt. Egy kft.-vel kötöttünk szerződést. Olyan társasházakat akarunk építeni, ahol még az egy gyerekes családok is kapnának lakást.

A cigánytelepre ellátogatva a képek önmagukért beszélnek. Pici lakrészek egymásutánjában többgyermekes csa-

ládok tengetik napjaikat. Nagy részüknek sem munkájuk, sem jövedelmük és csak a gyerekek száma növekszik évről évre. Az építkezésen a közhasznú munkán fiatal lányok, fiúk dolgoznak és bár hangos nevetgélés közben jár kezükben a lapát, kérdéseimre ingerülten reagálnak. Egyik-másik családi okok miatt, mások a korai gyermekszülés miatt nem tanulhatott tovább. Vannak persze idősebb nagycsaládosok is, s míg az anyuka, apuka az építkezésen dolgozik, a beteg nagymama vigyáz a kicsikre.

A cigánytelepen élő terhes cigány asszony meséli, hogy kinn laktak az utcán, mert nem tudták fizetni a lakbért.

– Nem kapunk semmilyen segílyt. Az utcán kellett lennünk addig, amíg meg nem kaptuk ezt a lakást! – mondja ingerülten.

– **A férje sem dolgozik?**

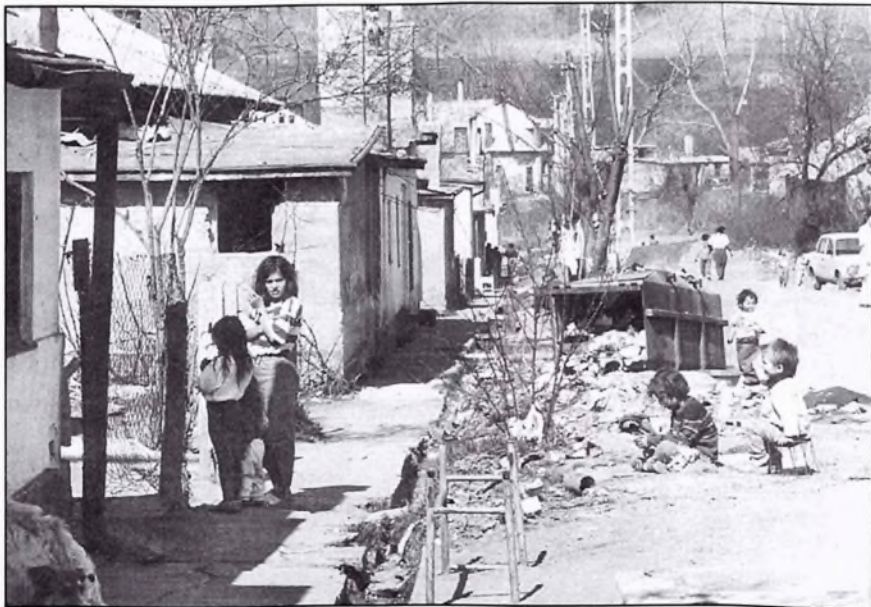
– Nem, mert otthagytam vele a munkahelyet. Nagyon szemtelenek voltak vele. Teljesen csicskának nézték. Meg is kérdezheti. Itt van a szobában, alszik.

– **Nem túl merész vállalkozás a hatodik gyerek?**

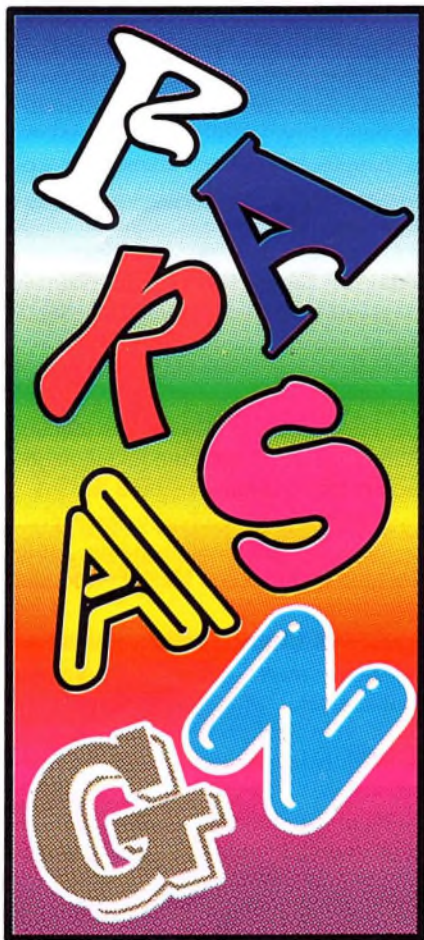
– Nem akartuk mi már, de úgy voltunk vele, hogyha jön akkor most már hadd maradjon!

Az utcákon gyerekek játszadoznak, a vásárlásból hazafelé tartó anyukák után szaladnak, vagy zsíros kenyeret rágcsálva ülnek a házak lépcsőin. A tavaszi napsütés ellenére a táj szürkébe burkolózik, és talán a felelősöket keresi, talán belenyugvóan nézi az ott élő cigányok életét.

B. Kóté Lilla

A képek önmagukért beszélnek

Összeállításunk Szolnokon, a Liget úti Általános Iskola
idei maszkabálján készült

Sok gyerek szeretethiányban szenved

Raffael Jánosné, Aranka az abonyi Polgármesteri Hivatalban segíti a rászoruló cigányokat és az önkormányzati dolgozók munkáját. Rátermettségét nem egyszer bizonyította már. Nevelése hatékonyságát mi sem bizonyítja jobban, mint két diplomás lánya, akik igencsak példamutatóak a cigány fiatalok körében. Miután gyermekei felnőttek megpróbálkozik más gyerekek nevelésével is, s hogy hogyan, arról így beszél:

– **Nagy András**, a Montágh Imre Speciális Szakiskola igazgatója, miután megtudta, hogy az önkormányzatnál dolgozom, felkeresett, hogy a segítségemet kérje. Panaszkodott, hogy a kisegítő iskolában nagyon nehezen lehet kezelni a gyerekeket, sok gond van velük. Felajánlottam, hogy segíteni fogok, hívunk össze egy szülői értekezletet. Meghívtam erre az értekezletre a kisebbségi önkormányzat helyi képviselőjét is. Úgy döntöttem, hogy nem fogok sem a cigányok, sem a nem cigányok pártjára állni, hanem az igazságról fogunk beszélni. Látták, hogy pártatlan vagyok és ez mindenkinek nagyon szimpatikus volt. Megbeszéltük, hogy eljárók órára hetente egy-két alkalommal, ahol csak én foglalkozom a gyerekekkel. Nagyon hatékony volt. A gyerekek már az udvaron körbefogtak, annyira örültek nekem. Szerintem minden iskolába kellene valaki, aki cigány és a cigány gyerekekkel foglalkozik. Bár nemcsak cigány gyerekekkel foglalkozom.

Nagyon rosszak, de szeretni kell őket, mert ez az egyetlen dolog, amivel lehet rajtuk segíteni. Sajnos nagyon

sok gyerek szeretethiányban szenved. Én nem tudom persze pótolni azt a szeretetet, amit otthon kapniuk kellene, de leülök velük, megpuszilgatom őket, beszélgetünk és ez nagyon jól esik nekik. Jobban lehet őket kezelni is. Emellett persze szigorú is vagyok, mert ez is kell ahhoz, hogy tanuljanak, fegyelmezetten viselkedjenek. Nagyon bizalmasak velem, mert tudják, hogy megbízhatnak bennem. Eleinte félték, hogy visszamondom a szülőknek, tanáraiknak a hallottakat, de miután rájöttek, hogy nem „árulkodom”, felszabadultak. Aminek még nagyon örülök az az, hogy mostmár a szülők is bizalmasak velem, és ez független attól, hogy cigány, vagy nem cigány. Így sok mindent meg tudunk oldani.

Működik itt egy kis katolikus gyülekezet. Láttam, hogy mennyire másak ezek az emberek, akik idejárnak, és ajánlottam, hogy a gyerekekkel is beszélgetni kellene Istenről. Teljesen véletlenül kerültem kapcsolatba ezzel a gyülekezettel. Egyik alkalommal nem tudtak bemenni abba az iskolába, ahol tartották az összejöveteleket, és hozzám jöttek, hogy segítsék kulcsot sze-

Raffael Jánosné

rezni. Segítettem, és valahogy már az első alkalommal nem tudtam eljönni onnan. Valami vagy valaki ott tartott. Amikor először voltam, rögtön kérték, hogy mutassam be a várost. Azóta vagyok kapcsolatban velük.

Elkezdtek a gyerekeket is tanítani a Bibliából játékos formában. Emellett járok Szolnokra egy Szocio-misszió képző iskolába. Szeretem az iskolát, de van egy csomó minden, amivel nem értek egyet. Sokkal egyszerűbben gondolkodom, mint ők. Emellett szeretnek, bár sokat vitatkozom velük.

Visszatérve a gyerekekre, nagyon szeretek velük lenni. Vannak közöttük borzasztóan sérült gyerekek. Egyik kisfiúnak meghaltak a szülei, és érzem, hogy mennyire szenved a szeretethiányban. Egyszer mepusziltam, és ellökött magától, mondván, hogy őt csak az édesanyja puszilhatta meg, és én hagyjam békén. Teljesen megdöbbenett. Rettenetesen csúnyán beszél, agresszív, nem bírni vele a tanárok. Én mégis annyira sajnálom és szeretem, hogy sírnom kell, ha eszembe jut. Úgy gondolom, hogy őt is csak a szeretettel lehet megváltoztatni. Tavaly nyáron voltam egy táborban a gyülekezettel. Az idén is hívtak, és most már szeretnék innen Abonyból is vinni gyerekeket. Külön pályázatot írtam ebből a célból. Nagyon remélem, ez a tábor is elő fogja segíteni, hogy a gyerekek – azáltal, hogy Istennel mindennapos kapcsolatban vannak – megváltozzanak, és Istentől visszakapják azt a szeretetet, ami esetleg hiányzik az életük-ből.

B. Kóté Lilla

A karcagi roma önkormányzat a gyermekekért

Végre-valahára, olyan dolgról is beszámolhatok, amely örömhírnek számít szerény kis városomban. Felismertük, hogy a jövő nemzedékében van reménycsillagunk fénye, hiszen ők azok a fiatalok, akik megmutatják nekünk, hogyan kell embernek, mindenekelőtt romának lenni, minden körülmény, gond és reménytelenség között.

Ők a mi álmaink. Szeretném, ha jobb lenne nekik az életük, boldogabbak, vidámabbak lennének, és a kisebbségi önkormányzat ezért tesz is, nemcsak beszél. Ez év februárjában a hagyományhoz híven – hisz ez már hagyomány – az idén is megrendezésre került a Télbúcsúztató farsangi bál. 200 főnyi gyerek-

had volt jelen, kicsiny kis pártházunkban, habár a jelmezesek száma csak 18 fő volt, a jó hangulat így sem maradt el. Fergeteges, frappánsabbnál, frappánsabb ötletekkel rukkoltak elő a fiúk, kislánykák, olyannak tűnhetett a kívülállónak, aki ide csöppent, mintha a Grande Carnevalito, a nagy riói karnevál kicsinyített másának forgatagába került volna. A hangulatot fokozta, az ingyen osztott fánk és tea, a roma önkormányzat jóvoltából, és a szülők hozzájárulásából felkért „videoman” munkája. A lakomát követően pedig jöhetett a zene és a tánc. Furdalta oldalam, és ezt igaz röstellem bevallani is, vajon mikor lesz hasonló akció a gyermekekért, ezért

faggatóra fogtam, **Varga Istvánt**, aki a roma

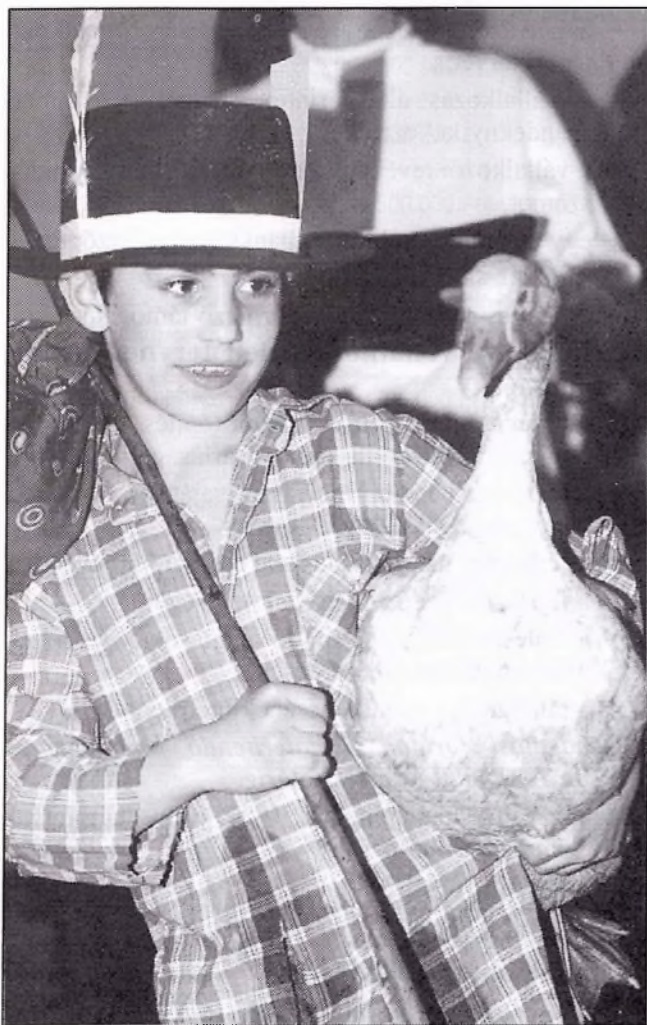
önkormányzat képviselője.

– Nagy bedobással készülünk a Gyermeknapra, melyet az idén májusra tervezünk. Egy bérelt busszal szeretnénk kivinni a gyerekeket Berkefördőre, és ott megtartani a rendezvényünket.

– Minek alapján válogatja ki az önkormányzat az utazni szándékozókat?

– A tanulmányi átlag a döntő bírálónk, hisz akinek a legjobbak a iskolai eredményei az kerül a csapatba. Remélem, olyan jól fog sikerülni, mint a februári kirándulás Budapesten, melyre az anyagiakat egy pályázat útján nyertük, és ehhez költségvetésünk is hozzájárult. Ezúton köszönöm a szülők segítségét, hiszen nélkülük nem jöhetett volna létre egyetlen egy tervünk sem.

– Kiss Gyula –

Fényt Karcagra!

Karcagon viszonylag elég sok család van, akiknek megélhetése nehezebb, mint bárki másnak, de azért megvonva a falatot maguktól, az energiaszámlákat rendszerint befizetik. A cigány önkormányzat 1996. október 29-én benyújtott egy pályázatot a HÉRÁ-hoz, mely lámpatesteket gyárt és forgalmaz. E pályázat célja és lényege, hogy a rászorultak energia költségeit csökkentse, könnyítsen terheiken, hiszen vannak olyan családok, akiknek minden jövedelmük a GYED, a GYES és az önkormányzattól kapott szociális segély. A pályázatot elbírálták, a HÉRA úgy döntött, hogy elfogadják a pályázatban írottakat, és támogatásban részesülnek a karcagi cigányok. 198 család kapott energiatakarékos égőket 2 millió forint értékben, hogy azokat használva csökkentsék számláik költségeit. Elmondhatom, hogy 50 magyar család is részesült a támogatást jelentő égőkben. Ez újabb jele annak, hogy faji hovatartozás nélkül, békességben és egyetértésben tudunk együttműködni, tenni egymásért, mi, karcagi emberek.

– Kiss Gyula –

PÁLYÁZATI FELHÍVÁSOK

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány pályázatokat hirdet a hazai cigányság számára

Megélhetést biztosító mezőgazdasági és egyéb típusú programok támogatása céljából.

A pályázóktól megélhetést elősegítő, munkalehetőséget biztosító gazdasági tervek kidolgozását várjuk. Az elbírálásnál előnyben részesülnek az elmaradott térségekből érkező valamint a termelő tevékenységre irányuló pályázatok.

Pályázók köre:

- helyi (kivéve a fővárosi), fővárosi kerületi cigány kisebbségi önkormányzatok,
- cigány és cigányokért tenni kívánó társadalmi szervezetek és alapítványok
- települési önkormányzatok

Támogatási forma: támogatás 1,5 millió forint értékhatárig, amelynek egy része visszatérítendő és egy része vissza nem térítendő összeg (amire a pályázó tesz ajánlatot).

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a pályázó céljait,
- tevékenységét bemutató részletes ismertetőt,
- a pályázott tevékenység pontos leírását, mezőgazdasági programok esetén vetésforgó és állományváltózási terv is,
- tevékenység időbeni ütemezését,
- a program által érintett személyek számát, szándéknyilatkozattal,
- részletes költségvetést,
- más forrásból származó esetleges támogatás feltüntetését,
- ajánlatot a kölcsön visszafizetésére, annak ütemezésére,
- települési önkormányzat pályázata esetén a helyi cigány közösség képviselőjének támogató javaslatát,
- a pályázó szervezet bankszámlaszerződésének fénymásolatát,
- társadalmi szervezeteknek és alapítványoknak a bírósági nyilvántartásbavételt igazoló végzést, alapszabályt vagy alapító okiratot, kisebbségi önkormányzatoknak az alakuló ülés jegyzőkönyvét.

A pályázatok adatlap nélkül, **1997. június 15-ig** nyújthatók be az alábbi címen:

Megvalósítható fejlesztési elképzeléssel rendelkező cigány kisvállalkozások és családi vállalkozások számára.

Az elbírálásnál előnyben részesülnek a termelő tevékenységet vagy szolgáltatást célzó, a cigány emberek számára munkalehetőséget teremtő pályázatok.

Az előnyben részesített területek a következők:

- a mezőgazdasági termelés területén olyan kezdő vagy már működő vállalkozások, melyek a sertés-tenyésztést, a tojástermelést, a nyúltenyésztést, a kertészeti kultúrák termesztését célozzák,
- a hagyományos háziipari tevékenységet folytatni kívánó kezdő vagy már működő vállalkozások,
- a szolgáltatások területén már működő vállalkozások (kivéve kereskedelmi, vendéglátóipari tevékenység).

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a pályázó céljait,
- a pályázott tevékenység fejlesztésére vonatkozó üzleti tervet,
- a vállalkozás által érintett személyek számát, szándéknyilatkozatát,
- a vállalkozói tevékenységet igazoló iratokat, adószámot,
- egy pénzügyi tervvel kötött bankszámlaszerződést,
- saját erő feltüntetését,
- esetleges más forrásból származó támogatást.

A fejlesztésre vonatkozó üzleti tervnek tartalmaznia kell:

- a fejlesztés tervezett költségeit (építés, gép és berendezés, tenyészállat, földvásárlás, egyéb),
- a fejlesztés pénzügyi forrásait (saját forrás, alapítványi támogatás, egyéb forrás),
- a fejlesztés megvalósításával elérhető árbevételt,
- a fejlesztés üzemeltetésének költségeit,
- a fejlesztéshez kapcsolódó ajánlásokat, szándéknyilatkozatokat, szerződéseket,
- a támogatás visszafizetésének ütemtervét.

Támogatási forma: visszatérítendő kamatmentes kölcsön 1.000.000 Ft értékhatárig.

A pályázatok adatlap nélkül, **1997. július 1-ig** nyújthatók be az alábbi címen:

Magyarországi Cigányokért Közalapítvány

1021 Budapest, Budakeszi út 55/d. P/5. V/2.

Tel./fax: 176-2647, 176-1852; mobil telefon: 06-20/245-991

A határidőn túl érkező pályázatokat nem fogadjuk! A pályázatokat 3 hónapig megőrizzük.

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány

1997. március 26-i kuratóriumi ülésére javasolt pályázatok

Pályázó szervezet	Kért támogatás	Javasolt összeg	Megítélt támogatás	VNT * VTT *	A program leírása
MCISZ, Sarkadkeresztúr	1.000.000 Ft	1.000.000 Ft	1.000.000 Ft	400.000 Ft 600.000 Ft	Naposcsibe tartás
CKÖ, Komló	1.500.000 Ft	600.000 Ft	600.000 Ft	500.000 Ft 100.000 Ft	Közhasznú foglalkoztatás
Társ. Fel. Függ. Cig. Szerv., Krasznokvajda	1.500.000 Ft	—	Elutasítva	—	Szarvasmarha tartás és földművelés
Phralipe Tagsz., Fulókercs	1.500.000 Ft	—	Elutasítva	—	Állattartás
MCMSZ, Hernádvécse	1.500.000 Ft	1.500.000 Ft	1.500.000 Ft	1.000.000 Ft 500.000 Ft	Állattartás
Fii Cu Noi, Piskó	1.500.000 Ft	400.000 Ft	400.000 Ft	200.000 Ft 200.000 Ft	Földművelés
Tiszakerecseny, Települési Önkormányzat	1.537.000 Ft	1.460.000 Ft	1.460.000 Ft	900.000 Ft 560.000 Ft	Földművelés, állattartás
Társ. Fel. Függ. Cig. Szerv., Miskolc	1.500.000 Ft	1.500.000 Ft	1.500.000 Ft	1.200.000 Ft 300.000 Ft	Építőipari brigád létesítése
Piricse, Települési Önkorm.	1.008.500 Ft	700.000 Ft	700.000 Ft (feltételeken)	500.000 Ft 200.000 Ft	Földművelés, gyógynövény-gyűjtés
Független Pácin Roma Szerv.	781.000 Ft	781.000 Ft	Elutasítva	—	Földművelés
Regionális Érd.véd. Szerv., Ötvöskónyi	300.000 Ft	300.000 Ft	300.000 Ft	210.000 Ft 90.000 Ft	Földművelés
CKÖ, Gönc	300.000 Ft	300.000 Ft	300.000 Ft	250.000 Ft 50.000 Ft	Földművelés
CKÖ, Bagamér	1.500.000 Ft	1.500.000 Ft	1.500.000 Ft	1.200.000 Ft 300.000 Ft	Földművelés
Nyír-Bet KHT, Nyírbétek	1.500.000 Ft	1.500.000 Ft	1.500.000 Ft	900.000 Ft 600.000 Ft	Biotégla gyártás
Lungo Drom, Zsadány	620.000 Ft	550.000 Ft	550.000 Ft	350.000 Ft 200.000 Ft	Paradicsomtermesztés
CKÖ, Kazincbarcika	725.000 Ft	725.000 Ft	100.000 Ft	100.000 Ft	Ugarolás
Lungo Drom, Gyöngyösoroszi	406.000 Ft	406.000 Ft	406.000 Ft	406.000 Ft	Lakáskarbantartó brigád
Jónás és Társa Kft., Endrefalva	1.000.000 Ft	—	Elutasítva	—	Állattartás
Balogh Lajos, Barcs	840.000 Ft	840.000 Ft	Elutasítva	— 840.000 Ft	Állattartás
Orsós Sándor, Kővágószőlős	1.000.000 Ft	500.000 Ft	500.000 Ft	— 500.000 Ft	Asztalosműhely fejl.
Andor-Margit BT, Tiszakanyár	1.000.000 Ft	1.000.000 Ft	1.000.000 Ft	— 1.000.000 Ft	Lakásépítés
Bardi Kálmán, Ibrány	1.000.000 Ft	1.000.000 Ft	1.000.000 Ft	— 1.000.000 Ft	Építőipari vállalkozás bővítése
Buri Ferenc, Taktaszada	1.000.000 Ft	1.000.000 Ft	1.000.000 Ft	— 1.000.000 Ft	Építőipari vállalkozás bővítése
Összesen:	24.517.500 Ft	17.562.000 Ft	15.316.000 Ft	8.116.000 Ft 7.200.000 Ft	—

* Rövidítések: VNT – vissza nem térítendő támogatás; VTT – visszatérítendő támogatás

Érezni az emberséget?!

Sokféleképp lehetne a címbeli felkiáltójel értelmét és fontosságát magyarázni, de annyira leegyszerűsítve mégsem, hogy csupán a más-ság tiszteletének elengedhetetlenségére korlátozhatnánk. Hangulat és helyzet szerint mondhatnánk azt is, hogy nincs lényegbevágóbb az emberség érzésénél. Csakhogy ezt rendszerint könnyebb kimondani, mint a gyakorlatban megvalósítani. Méghozzá a köznapi viszonyokban, ahol az embertelenség megannyi jellemzőjével találkozhatunk. Ki így, ki úgy. Mert mindenki mást ért emberségen, s annál rugalmasabban képes beszélni róla, minél kevésbé gyakorolja ezt az erényt. Ugyanakkor persze senki sem szabadul attól a kénysertől, hogy az emberségről valamit mondjon, vagy éppen valamit tegyen érte. Ha így nézzük, a hatalom főszereplőinek szóhasználatában is minduntalan előfordul ez a kifejezés. Legfeljebb máshová helyezik a hangsúlyt, más és más jellemzőre.

Mindenről lemondva

Ha a hangoztatott politikai ígérek szempontjából fontos, akkor nincs olyan kurzus, amelyik ne próbálna legalább az emberiesség látszatát megteremteni. Akár hazugságok árán is, vagy éppen elhallgatva a tényeket. Miként a jelenlegi rendszer, amelyik kétségbevonhatatlan győzelmét úgy érte el, hogy tudomásul vette az állampolgárok vágyait. De miközben például az igazságos közteherviselés szükségességéről beszéltek, a hatalomgyakorlás mindennapjaiban az utóbbi pusztá ábrándja is szertefoszlott. Milliók viselik a terheket, a szűk hatalmi és tulajdonosi elit pedig a teherviselés áldásaiból részesül. Ráadásul annyira önző módon, hogy tagjai már emberségről sem tesznek – leg-

alább elvétve – tanúbizonyságot. Vagy ha igen, lelkiismeretük pillanatnyi megnyugtatósáért, amely persze nem sokat ér. Legalábbis azok szempontjából, akik – más lehetőségek híján – egyszerűen a túlélésre rendezkednek be. Nyomorúságos léhelyzetükkel nap mint nap szembesülve, vagy – rosszabb esetben – mindenről lemondva.

A megkerülhetetlen egyenlőtlenség

A kézzel fogható nyomor persze sokszor riasztó, s nem egyszer elérzékenyülhetnek ennek láttán azok, akiknek az egyhavi jövedelméből családok élhetnének egy évig. De ezúttal sem csupán a megkerülhetetlen egyenlőtlenségről van szó, hanem sokkal inkább az utóbbi mértékéről. Ha pedig ez elviselhetetlen, minden megtörténhet. Köz-helyszerű érv, de mégis igaz, hogy igazából soha sem lehetünk egyformák. Az anyagi, a szellemi és az erkölcsi javak birtoklása szempontjából sem. De ha emberségről van szó, ennek érzése ott kezdődik, hogy tiszteljük a másképpen élő, gondolkodó és érző embert. S ott folytatódik, hogy a közvetlen együttélés során érvényre juttatjuk ezt az erényt. Nyilván az utóbbi a legnehezebb. Mert az együttélés szabályai nem úgy változnak, mint a különböző politikai kurzusok irányítói szeretnék. Ha éppenséggel szociálliberális eszmék is a követendő, lépten-nyomon azt vehetjük észre, hogy a hirdetett szociális érzékenység óhatatlanul szembekerül a szabadelvűséggel. Nem is annyira véletlenül, hiszen a piacgazdaság jelenlegi intézményrendszere teljes-séggel a gazdasági önzésen alapul. Más szóval: a siker és a teljesítmény olyan alapelvén, amely nem ismer könyörületet.

„Nem adtam mégsem, csak keveset”

Valójában a társadalom aljára szorultak érezhetik át mindezt, szinte már semmibe sem tudnak kapaszkodni. Még ha vágyódnak is az emberségből táplálkozó elfogadásra és rokonszenvre, csak ritkán lehet benne részüik. Ha valakiben emberséget érzünk, megint csak elemi feltételként jelenik meg a megértés kísérlete. Méghozzá hazugságok nélkül. De akár azt is mondhatnánk: cáfolhatatlan őszinteséggel és lelki nyitottsággal. Habár nehéz kimondani, ám mégis tényként kell elfogadnunk, hogy a demokrácia és a jogállamiság eddigi gyakorlata az emberség érzésvilágát nem táplálta annyira, mint ahogyan várni lehetett. S amilyen mértékben teret kapott a gyűlölet és az irigység, úgy veszett el az az illúzió, hogy a szolidaritás eszméje összefűzi az állampolgárokat. Inkább az ellenkezőjét láthatjuk nap-nap után. De ebből még sem következhet az, hogy ezzel a realitással visszafordíthatatlanul együtt kellene élnünk. Ha emberségről egyáltalán érdemes beszélni, ennek valódi tartalmát a köznapi viszonyokban éljük át. Az egymásra való figyelésben és egymás elfogadásában. Ennek pedig nem elhanyagolható a jelentősége, hiszen ez adja az emberi háttérrel és kerettel a többi dolog számára.

S ha jelent valamit számunkra az emberség fogalma, akkor a cselekvő részvétől sem mondhatunk le, még kevésbé a segítségről. Nem érdemeket várva. Mert ahogyan Sík Sándor írja: „A szomszédomnak nem volt kenyere./ S nekem jóval a tányérom tele./ Rám nézett, és a szívem megesett./ Nem adtam mégsem, csak keveset./ Ha bőven is, csak a selejteséből./ Ha javából is, csak a fölöséből –/ Ha meg egyszer a magamét feleztem./ Már úgy hittem, hogy érdemet szereztem”.

Dr. Kerékgyártó T. István

CIGÁNY KISEBBSÉGISMERETI NÉPFŐISKOLA

A Kőbányai Cigány Kisebbségi Önkormányzat Cigány Kisebbségismereti Népfőiskolát indított 1997. március 27-én.

A népfőiskola időtartama: 1997. március 27.–június 12.

Foglalkozások: kéthetente csütörtökönként 16 órakor.

A rendezvény helyszíne: Kőbányai Pedagógiai Kabinet
(Budapest X., Ihász u. 26.)

*„Ne szórjatok elénk
sem kölest, sem zabot,
gyöngy, csak
igazgyöngy
illik a fekete korallhoz.”*

(Choli Daróczi József)

A Cigány Kisebbségismereti Népfőiskola tematikája az 1997-es évre

1. 1997. március 27.

(csütörtök) 16 óra

A népfőiskolát megnyitja: **György István**, Kőbánya polgármestere; **Choli Daróczi József**, író, műfordító, a Kőbányai Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke: *„Honnan jöttek, hová mennek?”* (a cigányság múltja és jelene) A magyarországi cigányok nyelvi, kulturális sajátosságai; **Dr. Forray R. Katalin**, a neveléstudomány kandidátusa: *Oktatáspolitikai tendenciák a cigányság iskolázásában*

2. 1997. április 10.

(csütörtök) 16 óra

Kosikné Acsai Mária, pedagógus, a Kőbányai Pedagógiai Kabinet vezetője: *„Nem cigány pedagógusok – cigány tanulók”* (A cigány gyerekek nevelésével, oktatásával kapcsolatos pedagógiai tapasztalatok); **Choli Daróczi József**, író, műfordító, a Kőbányai Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke: *A cigányság eredetének kérdései. Az észak-indiai népek történetéről. A cigány nyelv helye a világ nyelvei között.*

3. 1997. április 24.

(csütörtök) 16 óra

Raduly István, szakoktató, a Művelődési és Köznevelési Minisztérium, Cigány Oktatási és Közművelődési Osztályának vezetője: *Esélylehetőség és az oktatás kapcsolata*; **Gyöker Lászlóné**, népművelő, művelődési ház igazgató, Győr: *Gondolatok a cigány táborok szervezéséről*

4. 1997. május 8.

(csütörtök) 16 óra

Dr. Sziszik Erika, pszichológus: *A más-ság megismerése, sztereotípiák, előítéletek forrásai és oldásának lehetőségei*; **Dr. Popper Péter**, pszichológus

5. 1997. május 22.

(csütörtök) 16 óra

Dr. Hegyesiné Orsós Éva, címzetes államtitkár, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke; **Dr. Furmann Imre**, ügyvéd, Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda igazgatója: *Emberi jogok és kisebbségi jogok*

6. 1997. június 5.

(csütörtök) 16 óra

Varga Ilona, a Magyar Rádió munkatársa: *Cigányok az írott és az elektronikus sajtóban*; **Nagy Gusztáv**, műfordító, író: *Cigány ünnepi szokások*

7. 1997. június 12.

(csütörtök) 16 óra

Radó Péter, szociológus, Országos Köznevelési Intézet: *Amit a gyermeknevelésről tudni kell* (családi nevelési szokások cigány és nem cigány családokban) *Cigány kulturális est. Záróünnepség, ünnepélyes oklevelek átadása.*

VERSENYKIÍRÁS

Nyíregyháza, 1997. május 17.

1. A verseny célja:

A kispályás labdarúgás népszerűsítése. A magyarországi roma bajnoki cím eldöntése. Sportbaráti kapcsolatok szélesítése, a nemzeti és etnikai kisebbségnek szervezett keretű rendezvény biztosítása.

2. A torna fővédnöke:

Farkas Flórián az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke

3. A torna védnökei:

Dr. Zilahi József, a Sz-Sz-B Megyei Közgyűlés elnöke; **Csabaj Lászlóné**, Nyíregyháza polgármestere; **Farkas Kálmán**, az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat alelnöke; **Czékus Lajos**, az MLSZ főtitkára; **Dajka László**, az MLSZ Kispályás Bizottság elnöke; **Mezei István**, a cigány válogatott szövetségi edzője.

4. A Roma Kupa alapítói:

Balogh Gyula és **Balogh Csaba**, Rakamaz, 1994.

5. A torna ideje és helye:

A tornát 1997. május 17-én 8.00 órától a nyíregyházi Városi Stadion 12 db salakos pályáján rendezzük.

Cím: Városi Stadion, Nyíregyháza, Sóstói út 24/a.

6. A résztvevők:

A tornát előzetes tervek alapján 60 csapattal kívánjuk lebonyolítani. Résztvehetnek azok a csapatok, amelyek a helyi illetékes Cigány Kisebbségi Önkormányzat által igazolt nevezési lapot határidőre visszaküldik. A mellékelt csekken a nevezési díjban befizetik és a csekk másolatát a megadott címre elfaxolják vagy postán elküldik.

FIGYELEM! A tornán csak cigány származású játékosokból álló csapatok vehetnek részt! A csapatokban egyébként bármilyen bajnokságban szereplő játékos részt vehet.

Várjuk külföldi csapatok jelentkezését is!

7. Helyezések eldöntése:

A benevezett 60 csapatot 12 ötös csoportba soroljuk. A csoportokon be-

lül körmérkőzések után minden csoport első két helyezettje jut tovább a legjobb 24 közé, ahonnan már egyenes kiesés lesz a döntőig. A csoportok helyezési sorrendjét a mérkőzéseken megszerzett pontok összege határozza meg. Győzelemért 3 pont, döntetlenért 1 pont, vereségért 0 pont jár.

Azonos pontszerzés esetén az alábbi sorrend dönt:

- gólkülönbség
- több rúgott gól
- egymás elleni eredmény
- sorsolás.

A tornán az általános 5+1-es szabályok a mérvadóak.

8. A torna rendezője:

A tornát a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Labdarúgó Szövetség szervezi és rendezi.

9. Díjazás:

A torna összdíjazása: 200.000 Ft értékű JOMA sportfelszerelés, illetve ajándéktárgy.

I. helyezett: 60.000 Ft értékű sportfelszerelés, vándorserleg + kicsinyített mása, érem, oklevél.

II. helyezett: 40.000 Ft értékű sportfelszerelés, serleg, érem, oklevél.

III. helyezett: 20.000 Ft értékű sportfelszerelés, serleg, érem, oklevél.

IV. helyezett: 15.000 Ft értékű sportfelszerelés, serleg, érem, oklevél. A 24 közé került csapatok 12-12 db ROMA KUPA feliratos pólót kapnak ajándékba.

Különdíjat kapnak: a legjobb góllövő, kapus és mezőnyjátékos.

FIGYELEM! A harmadik helyen végez az a csapat, amely a végső győztes által esik ki a legjobb négy között.

10. Nevezés:

Nevezni lehet a nevezési lap és a befizetési csekk másolatának visszaküldésével 1997. május 2-ig lehetőleg az alábbi faxszámon: 42/403-182 vagy postai úton az alábbi címre: Dajka László, 4400 Nyíregyháza, Szántó-Kovács J. út 22. II/9.

FIGYELEM! Kérem mielőbbi nevezésüket, ugyanis a nevezéseket a beér-

kezések sorrendjében fogadjuk el az első 60 csapatig. Az ezen felül érkező nevezéseket nem tudjuk elfogadni. Amennyiben a befizetési csekket vagy annak fénymásolatát nem küldik, a csapat nevezését nem vesszük figyelembe.

Nevezési díj: 8000 Ft, amely 12% áfát tartalmaz.

11. Egyéb intézkedések:

A végleg kiállított játékos a következő mérkőzésen nem szerepelhet. A tornáról késő vagy korábban eltávozó csapat mérkőzése 0:3 gólkülönbséggel lesz jóváírva. A torna folyamán egy játékos csak egy csapatban szerepelhet, ellenkező esetben a vétkes csapatot kizárjuk a további küzdelmekből.

FELHÍVÁS

Tisztelettel felhívom a csapatvezetők illetve a cigány kisebbségi önkormányzatok vezetőinek figyelmét, hogy rendezvényünket minél szélesebb körben propagálják.

Segítsenek abban, hogy egy szín pompás, fergeteges roma hétvégét várársoljunk ezen a napon a nyíregyházi Városi Stadionba! Juttassanak el cigányzenekarokat, nótáénekeseket, folklór hagyományörző együtteseket, a cigányságot jelképező vállalkozókat (kosárfonó, szőnyegkészítő és különböző vásározókat)! Kerüljön sor cigány író-költő-festőművész bemutatkozására, természetesen árusítással egybekötve!

A hangulatról egyébként a Borsodi Sörgár mini sörfesztiválja gondoskodik, többek között az étel-ital ellátásban. A megjelenő művészeket pedig hatalmas szabadtéri színpaddal várjuk.

Érdeklődni a következő telefonon lehet: Dajka László, mobil: 30/437-496 (állandóan); lakás: 42/461-002 (18 óra után); városi stadion: 42/403-183 (06-tól 16 óráig); fax: 42/403-182.

A tornára való felkészüléshez sok sikert kívánok!

Nyíregyháza, 1997. február 20.

Dajka László
MLSZ Kispályás elnök

Fényképész szeretnék lenni!

Nagy érdeklődéssel olvastam a Lungo Drom karácsonyi számában **Rácz Zsuzsi** írását, amely a Postafor-dultával rovatban jelent meg.

Őszintén szólva nemrég én is hasonlóképpen beszéltem volna az iskoláról és a tanulásról. Nekem sem tetszett az, hogy naponta 4-6 órát a padokban kell ülni és még nem is hagyják békén az embert, sőt esetenként még bukással is fenyegetnek bennünket. Ma azonban már más a véleményem.

Szeptembertől tagja lettem iskolánk fotószakkörének. Nem véletlenül választottam ezt a szakkört, mert

jól tudtam, hogy itt dolgoznak roma gyerekek is és képeikkel már eredményesen szerepeltek különféle kiállításokon és nyári alkotótáborokban is részt vehettek már a szakkörösökkel.

A szakkörben nagyon szívesen fogadtak engem is, és rögtön szereztem itt magamnak barátokat is. Nagyon jó volt az is, hogy a legjobb barátnőm **Rácz Marika** is velem tartott, amikor szakkörös lettem.

A szakkörvezetőnk, **Pali** bácsi egy felhívás idején megkérdezte tőlem, hogy milyen tanuló vagyok. Bizony kissé szégyenkezve feleltem, hogy a történelemmel még nem tudtam igazán megbarátkozni, így ebből a tárgyból bizony nem a legjobbak a jegyeim. Azt is megkérdezte, hogy mi szeretnék lenni az általános iskola elvégzése után. Én persze elmondtam, hogy fényképész, mert itt, a szakkörben nagyon megszerettem ezt a mesterséget. Ő elmondta, hogy mindezt csak úgy érhetem el, ha nem lesznek mostoha tantárgyaim és a nagyon szeretett földrajz és biológia mellett a történelmet is megtanulom rendszeresen.

Ekkor elhatároztam, hogy rendszeresen tanulni fogok. Ma már naponta két órát töltök el a tanulással és úgy érzem, hogy lassan a hasznát is veszem ennek az elhatározásnak. A tanulás mellett így is marad bőven idő kedvenc foglalkozásomra, a kötésre, amire nagymama tanított meg. Már kötöttem magamnak egy pulóvert, de közben kinőttem, így másikat kellett elkezdenem. Meg aztán barátnőmmel együtt minden nap lefutunk 3-4 kilométert, mert erre is van időnk.

Szeretnék elnézést kérni Rácz Zsuzsitól is, aki az „iskolaellenes” cikket írta, ugyanis úgy gondolom, hogy csak tréfának szánta.

Befejezésül köszönetemet fejezem ki a Lungo Drom szerkesztőinek azért a sok érdekes írásért, amelyet nagyon várunk minden hónapban. A fotószakkörben ugyanis mindig kapunk egy Lungo Dromot, amit közösen szoktunk elolvasni az Alsóerdősoron, hiszen itt nagyon sok roma gyerek él. Egy alkalommal le is fényképeztem a lap megérkezését.

Kállai Erika

6/a. osztályos tanuló

Tura

F E J T Ö R Ö K

KEDVES GYEREKEK!

Megérkezett a régen várt tavasz! A sok szabadtéri játék mellett szakítsatok időt az itt található játékos feladatok megoldására is! Az első két fejtörő a tavasz virágainak a megfejtése és az évszak legmeghittebb ünnepének megtalálása a szívrejtvényben!

MILYEN VIRÁGOKRA GONDOLTUNK?

BOIYAL

.....

ÓVRHIGÁ

.....

NROOAG

.....

ÁISCZRN

.....

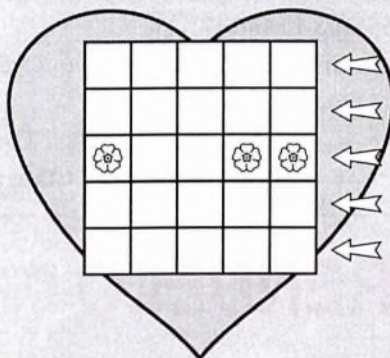
INÁCJT

.....

Az öt virágnevet küldjétek be!

Szívrejtvény

Ha a helyes megfejtéseket beírjátok, a két függőleges sorban a tavasz egy kedves ünnepét találjátok meg! Ezt az ünnepet kell beküldnetek!

Anna becézve

Rohanó

Y. P.

Ilyen hurka is van

Merj, bátorkodj!

SZÁMKERESŐ

Melyik szám hiányzik a téglalapból, és miért az a szám? Mindkét kérdésre adott válasz a megfejtés!

35	57	
		13
24	46	
		79

Találós kérdések

– Nem mosdatják, nem ringatják, nem altatják, mégis fehér, mégis alszik. Mi az?

– Egy fiúnak azt mondta valaki: „Te a fiam vagy, de én nem vagyok az apád!” Ki mondta ezt?

– Melyik „prém”-ből nem lehet bundát csinálni?

MEG - OLDANDÓ

Az alábbi ábra minden betűje egy számjegynek felel meg. Végezzétek el a műveleteket, és megfejtésül az egész összeadási műveletet küldjétek be!

$$\begin{array}{r}
 \text{Á C S} \\
 + \text{R Á K} \\
 \hline
 \text{A K A R}
 \end{array}$$

Könnyítés: K = 3; A = 1; R = 7.

? 8 5 ?
2 Á ? 8 5 ?
6

Jó szórakozást eredményes megfejtést kíván a szerkesztőség!

Az oldalt összeállította: Bujdosó Jánosné

Segítsen, hogy segíthessünk!

Alapítványunkhoz sok fiatal fordul ösztöndíj-támogatásért. Olyan fiatalok, akik szeretnének tanulni, képezni magukat, de szociális helyzetük miatt ez egyre nehezebb.

Nekünk is egyre nehezebb azt válaszolni, hogy sajnos anyagi lehetőségeink korlátozottsága miatt nem tudunk segíteni. De ha Ön segít nekünk, akkor a saját gyermekén segít. Ha Ön segít, akkor nekünk nem kell nemet mondanunk.

Bármilyen összegű befizetést köszönettel vesszünk. Mi 100 forintnak is örülni fogunk. A befizetett összegről igazolást adunk, így Ön adóalapjából levonhatja.

Bankszámlaszámunk:

**MTB Rt., Szolnok Megyei Igazgatósága,
„Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány,
11501103 10006117**

Köszönettel az Alapítvány leendő támogatottjai nevében:

**Paksi Éva
az alapítvány titkára**

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj egy évre: 480 Ft,
fél évre: 240 Ft

A megrendelőlapot és az előfizetés díját a szerkesztőség címére kell eljuttatni:
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/fax: 56/420-110

LD
„LUNGO DROM”

Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.

Megrendelőink között az
év végén
ÉRTEKES
vásárlási utalványokat
sorsolunk ki!

Kisebbségek és a média

Kisebbségek és a média címmel kétnapos tanácskozás kezdődik 1997. április 3-án Budapesten. A nemzetközi szeminárium a szólásszabadság és védekezés a gyűlöletkeltő beszéd ellen, illetve a kisebbségek és a médiához való hozzájutás kérdéseit vitatja meg. Az Európa Tanács, az Európai Bizottság Phare programja és a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal közös szervezésében megrendezésre kerülő szemináriumon 17 ország kisebbségpolitikával, illetve médiával foglalkozó kormányzati szakemberei vesznek részt.

Az első téma a szólásszabadság és az etnikai, faji vagy vallási erőszakot és intoleranciát ébresztő nyilatkozatok elleni védekezés jogi-, gyakorlati kérdéseit vizsgálja a különböző országokban. A szeminárium figyelmet szentel annak a ténynek, hogy az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága ajánlásokat készül elfogadni a gyűlöletkeltő megnyilatkozásokkal kapcsolatban, a tolerancia kultúrájának előmozdítása érdekében.

A konferencia második témája a kisebbségek médiához való hozzájutásának kérdéseivel foglalkozik. Az Európa Tanács szakemberei arra keresik a választ, hogy Közép-Kelet-Európa országaiban a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek hozzáférnek-e a közszolgálati médiumokhoz, illetve van-e lehetőség magánmédiumok létrehozására.

Az itt elhangzó szakértői előadások, illetve a különböző országokból érkező kormányzati szakemberek által nyújtott tájékoztatók referenciát jelenthetnek mind az Európa Tanács, mind az egyes országok kisebbségekkel kapcsolatos politikája számára.

Pedagógusok, könyvtárosok, érdeklődő közösségek figyelmébe ajánljuk, hogy szerkesztőségünk kérésre megküldi Bódi Zsuzsanna ajánló bibliográfiáját cigány könyvtárak összeállításához. A könyvek beszerzésének megkönnyítése érdekében az összeállító feltüntette a könyvek árát és beszerzésüknek helyét.

A bibliográfia megrendelhető szerkesztőségünk címén:

LD roma lap, 5000 Szolnok, Szapáry út 19.

LAPTERJESZTŐKET KERESÜNK!

Érdeklődni személyesen vagy telefonon lehet:
5000 Szolnok, Szapáry út 19. Tel.: 06-60/387-293.

Országos vásárok naptára

1997. április 1. — április 30.

Április 1. (kedd)

Bátonyterenye	oák.
Cegléd	oá.
Dombbrád	oák.
Nagykanizsa	oák.
Pécs	r.

Április 2. (szerda)

Miskolc	oák.
Pécs	r.
Tura	oák.

Április 3. (csütörtök)

Celldömök	ok.
Ónod	oák.
Pécs	r.
Szeged–Cserepes sor	ok.
Vésztő	oák.

Április 4. (péntek)

Gyöngyös	oá.
Hódmezővásárhely	oá.
Miskolc	ok.
Ózd	oá.
Pécs	r.
Tornyiszentmiklós	oák.

Április 5. (szombat)

Abony	oá.
Békéscsaba	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Kaposvár	av.
Kecskemét	kjv.
Kecskemét	ok.
Komló	av.
Komló	oák.
Magyaránador	oák.
Marcali	ok.
Miskolc	av.
Ózd	ok.
Pécs	r.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Siófok–Kiliti	av.
Tura	av.

Április 6. (vasárnap)

Abádszalók	oák.
Békéscsaba	av.
Bonyhád	oák.
Csorna	av.
Fülöpszállás	oák.
Gyomaendrőd	av.
Gyöngyös	av.
Hajdúszoboszló	ok.
Kaposvár	oák.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kiskunhalas	oák.
Kiskunhalas	kuv.
Kistelek	oák.
Lajosmizse	oák.
Lajosmizse	av.
Miskolc	av.

Mórahalom	oák.
Nagykátá	av.
Nyíregyháza	av.
Pápa	oá.
Pápa	av.
Pécs	r.
Pécs	ok.
Pécs	av.
Siófok–Kiliti	av.
Szabadszállás	oák.
Szeged–Cserepes sor	av.+mgv.
Tiszakécske	av.
Törökszentmiklós	av.
Vámosgyörk	kjv.+mgv.

Április 7. (hétfő)

Csongrád	oá.
Ráckeve	oák.

Április 8. (kedd)

Zalaegerszeg	oák.
--------------	------

Április 9. (szerda)

Csorna	oá.
Csorna	ok.
Makó	oá.
Mezőcsát	oák.
Miskolc	osk.

Április 10. (csütörtök)

Dég	oák.
Komádi	oák.
Pápateszér	oák.
Szeged–Cserepes sor	ok.

Április 11. (péntek)

Miskolc	ok.
Sásd	oák.

Április 12. (szombat)

Csákvár	oák.
Dévaványa	oá.
Dunapataj	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Jászberény	oák.
Kaposvár	av.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Miskolc	av.
Pécs	ok.
Pécs	av.
Siófok–Kiliti	av.
Tura	av.
Vámosgyörk	oák.

Április 13. (vasárnap)

Békéscsaba	av.
Csorna	av.
Dombóvár	ok.
Dunaújváros	oák.
Galgamácsa	av.
Gödöllő	osk.
Gyomaendrőd	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Jászdózsa	oák.

Jászkarajenő	oák.
Jászszentandrás	oák.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kiskunfélegyháza	oák.
Kóka	oák.
Miskolc	av.
Nyíregyháza	av.
Páztó	oák.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Siófok–Kiliti	av.
Szeged–Kiskun-dorozsma	ok.

Szeged–Cserepes sor	av.+mgv.
Szekszárd	oák.
Szekszárd	av.
Vámosgyörk	kjv.+mgv.
Zalaegerszeg	av.

Április 14. (hétfő)

Egyek	oák.
Mezőkeresztes	oák.
Ozora	ok.

Április 15. (kedd)

Fertőszentmiklós	oák.
------------------	------

Április 16. (szerda)

Iregszemcse	oák.
Jánoshalma	oák.
Miskolc	osk.
Szeged–Cserepes sor	ok.
Újkér	oák.

Április 17. (csütörtök)

Drávafok	oák.
Pacsá	ok.
Ragály	oák.

Április 18. (péntek)

Komádi	oák.
Miskolc	ok.

Április 19. (szombat)

Aszód	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Kaposvár	av.
Kecskemét	osk.
Madaras	oák.
Mezőberény	oák.
Miskolc	av.
Mohács	oák.
Pécs	ok.
Pécs	av.
Sárbogárd	oák.
Siófok–Kiliti	av.

Április 20. (vasárnap)

Békéscsaba	av.
Böhönye	oák.
Cegléd	oák.
Csanytelek	oák.
Csoma	av.

R Ö V I D Í T É S E K

av.	= autóvásár
bv.	= búcsúvásár
kjv.	= közúti jármű vásár
kuv.	= kutyavásár
mgv.	= munkagép vásár
NTV	= Nemzetközi Tavasz Vásár
nm.	= népművészeti vásár
oá.	= országos állatvásár
oák.	= országos állat- és kirakó vásár
ok.	= országos kirakó vásár
osk.	= országos sertés- és kirakó vásár
PN	= Pünkösdi Napok
r.	= régiségvásár
üv.	= ünnepi vásár

Dunaföldvár	oák.
Dunaújváros	av.
Hajdúszoboszló	ok.
Hajdúszoboszló	oá.
Heves	oák.
Heves	av.+mgv.
Jászládány	oák.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kengyel	oák.
Kiskunfélegyháza	av.
Kunszentmiklós	oák.
Miskolc	av.
Nyíregyháza	av.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Siófok–Kiliti	av.
Szászvár	oák.
Szászvár	av.+mgv.
Szeged–Cserepes sor	av.+mgv.
Tiszakécske	oák.
Tiszasüly	oák.
Vác	oák.
Vámosgyörk	kjv.+mgv.

Április 21. (hétfő)

Kiskőrös	oák.
Szendrő	oák.

Április 23. (szerda)

Miskolc	osk.
---------	------

Április 24. (csütörtök)

Kisbér	oák.
Szeged–Cserepes sor	ok.

Április 25. (péntek)

Dévaványa	oá.
Miskolc	ok.

Április 26. (szombat)

Hajdúszoboszló	ok.
Isaszeg	osk.
Jászárokszállás	oák.
Kaposvár	av.
Kapuvár	oá.
Kecskemét	ok.+kjv.
Kisláng	oák.
Kondoros	oák.

Mágocs	oák.
Mindszent	oák.
Miskolc	av.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Siófok–Kiliti	av.
Tura	av.

Április 27. (vasárnap)

Albertirsa	oák.
Albertirsa	av.
Békéscsaba	av.
Békésszentandrás	oák.
Csongrád	av.
Csorna	av.
Hajdúszoboszló	ok.
Jászfényszaru	oák.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kisújszállás	av.
Miskolc	av.
Nagykátá	oák.
Nyíregyháza	av.
Órkény	oák.
Páztó	av.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Pécsvárad	oák.
Siófok	oák.
Siófok–Kiliti	av.
Szeged–Cserepes sor	av.+mgv.
Szekszárd	av.
Szekszárd	oák.
Tápiógyörgye	oák.
Vámosgyörk	kjv.+mgv.
Veszprémvarsány	bv.

Április 28. (hétfő)

Szécsény	oák.
Tiszacsege	oák.
Verpelét	oák.

Április 29. (kedd)

Pincehely	oák.
-----------	------

Április 30. (szerda)

Miskolc	osk.
---------	------

Kosztics László alkotása